

CONGRES- BUNDEL

Congres juni 2025

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Voorwoord	3
Congresagenda PvdA.....	4
Praktische informatie	6
Goed voorbereid naar het congres.....	10
Stemmen tijdens het congres.....	11
Veel gestelde vragen over het stemmen	12
De formele vergadering	16
De formele vergadering: moties.....	16
De formele vergadering: verkiezing functionarissen.....	23
Benoemingen partijbestuur en presidium	23
Actueel voorstel van het partijbestuur over de verlenging van de termijn van de partijvoorzitter	26
Verantwoording door het partijbestuur.....	32
Verantwoording Tweede Kamerfractie GroenLinks-PvdA 2024-2025	45
Verantwoording Eerste Kamerfractie 2024.....	69
In memoriam.....	81

Voorwoord

Beste partijgenoot,

Op zaterdag 21 juni is het zover: het PvdA-congres 2025. In het NBC Congrescentrum in Nieuwegein komen we bijeen op een cruciaal moment in onze partijgeschiedenis. Het wordt een dag vol ontmoeting, debat én het vieren van onze samenwerking met GroenLinks. We staan stil bij waar we vandaan komen én kijken vooruit naar de beweging die we samen willen bouwen.

Vanaf 8.30 uur ben je welkom. Om 9.30 uur trappen we af met een gezamenlijke presentatie van de wetenschappelijke bureaus van de PvdA en GroenLinks. De afgelopen maanden spraken zij met honderden leden over de waarden en idealen die ons binden. Tijdens het congres presenteren ze hun een eerste voorzet voor een gezamenlijk beginselprogramma. Uiteraard kun je hierover tijdens het congres al met hen in gesprek. En ook daarna nodigen we iedereen van harte uit om verder mee te denken.

Om 10.30 uur start ons eigen congres, parallel aan dat van GroenLinks. In deze bundel vind je het volledige programma, praktische informatie en een terugblik van het partijbestuur en de fracties. Ook lees je hoe de stemmingen verlopen en wat er nog meer te beleven is op deze dag. Blijf je gezellig naborrelen? Dan loopt de dag door tot uiterlijk 19.00 uur.

Naast gezonde spanning voel ik vooral veel enthousiasme. Want 21 juni staat in het teken van inhoudelijke discussie, indrukwekkende sprekers en – bovenal – de kracht van onze groeiende linkse beweging. Ik kijk ernaar uit je daar te zien. Graag tot dan!

Hartelijke groet,

Esther-Mirjam Sent

Partijvoorzitter PvdA

Congresagenda 21 juni 2025

08.30 uur **Deuren open**

09.30 uur **Presentatie wetenschappelijk bureaus beginselprogramma**

09.30 uur **Subsessies**

- PvdA-netwerken (Rooie Vrouwen, Zorg & Ouderen, Milieu, Diversiteit, Cultuur)
- JS & DWARS
- Het CLB & GroenLinks
- 'Samenwerking in de EU'

10.30 uur **Start congres PvdA**

- Welkom door dagvoorzitter Kirsten van den Hul
- Interview met Jasmijn Hofman, voorzitter JS
- Jesse Klaver over linkse samenwerking
- Formele vergadering: moties, benoemingen, verlenging termijn partijvoorzitter
- Speech partijvoorzitter Esther-Mirjam Sent
- Ahmed Aboutaleb, bedankt voor alles

12.30 – 14.30 uur **Lunch beschikbaar**

13.15 uur **Subsessies**

- Rondetafelgesprekken op thema
- Politiek jongerencafé

- Lokale helden
- Verantwoordingssessies Tweede Kamer, Europees Parlement, Eerste Kamer en PvdA-bestuur

14.15 uur **Start gezamenlijk congres:** Met Jacinda Ardern en Elly Schein

15.00 uur **Start formele vergadering gezamenlijk congres**

- Moties, stemming
- Viering linkse beweging
- Speech Frans Timmermans

17.00 uur **Borrel**

Let op: houd er rekening mee dat het congresprogramma altijd aan veranderingen onderhevig is. De laatste updates publiceren we in de dagkrant op 20 juni.

Praktische informatie

Locatie

NBC Congrescentrum
Blokhoeve 1, 3438 LC Nieuwegein

Aanvangstijden

Het PvdA-congres begint om 10.30 uur in de Event Hall.

Kun je fysiek niet aanwezig zijn bij het congres dan kun je alles volgen via de livestream.

De link naar de livestream vind je hier: [Partij van de Arbeid \(PvdA\) - YouTube](#)

Organisatie congres

Het congres is georganiseerd door het partijbestuur. De orde van het congres is de verantwoordelijkheid van het congrespresidium. De leden van het presidium zijn: Martien Brander, Susanne Bout, Jacques Bettelheim, Anneke Dubbink en Erwin Stolk.

Meerdere congressen op één dag

Naast het PvdA-congres is er gelijktijdig ook een congres van GroenLinks. In de middag, om 15.15 uur, begint ons gezamenlijk congres.

Moet ik me inschrijven?

Om aanwezig te zijn bij de congressen in NBC moet je je inschrijven via de website: groenlinkspvda.nl/congres-2025. De bevestigingsmail die je ontvangt, is je toegangsbewijs.

Al onze stemgerechtigde leden krijgen toegang tot de stemtool. Je kunt het congres dus ook vanuit huis volgen (via de livestream) en vanuit huis stemmen.

Nieuw op het congres?

Kom langs bij onze introductie voor nieuwe leden, om 09:30 uur. Hier vertellen we je alles over moties, ordevoorstellen, het congrespresidium en alle óngeschreven regels op zo'n congres.

Zo ga je goed voorbereid de congreszaal in. Deze introductie voor nieuwe leden vindt plaats in zaal 6 t/m 10. (zie plattegrond)

Congresbuddy

Is dit voor jou de eerste keer dat je naar een congres gaat en wil jij graag een buddy met wie je kunt optrekken die dag? Op het aanmeldformulier kun je aangeven of je aan een congresbuddy gekoppeld wil worden. Als je bij de registratiebalie bij de entree aangeeft dat je je hebt aangemeld voor een congresbuddy dan verwijzen onze vrijwilligers je naar de ontvangstlocatie.

Openbaar vervoer

NBC Congrescentrum is heel makkelijk te bereiken met het openbaar vervoer. Vanaf Utrecht Centraal station kun je tram 20 of 21 pakken, welke iedere 7 minuten vertrekken. Je stapt na 16 minuten bij halte Zuilenstein uit. Vanaf daar is het nog maar 1 minuut lopen. Plan je route via 9292: www.9292ov.nl

Lunch en allergieën

Tussen 12.30 en 14.30 uur staan er lunchbuffetten klaar. Voor dit congres hoeven er geen lunchpakketten te worden gekocht. Je kunt bij het aanmelden aangeven of je een vrijwillige donatie wil doen. De lunch is vegetarisch. Op aanvraag is een vegan lunch beschikbaar. Allergieën of dieetwensen graag aangeven in je aanmeldformulier. Mocht

je nog iets willen doorgeven dan kan dat door te mailen naar

congres@groenlinkspvda.nl

Extra voorzieningen

De volgende extra voorzieningen zijn beschikbaar gedurende de dag.

- Rustruimte
- Gebedsruimte
- Kolfruimte

Schrijftolk en ringleiding

Het congres is ook te volgen met ondertiteling via een schrijftolk. In de congreszaal is de ondertiteling op de schermen te zien. Er zijn plekken gereserveerd voor wie het nodig heeft dichtbij te zitten. En bij de informatiebalie kun je ringleiding ophalen. Uiteraard is de ondertiteling ook te volgen via de livestream. Als je het congres vanuit huis volgt, kun je daarvoor een aparte livestream aanzetten. Deze aparte livestream is te vinden via de Youtube pagina van GroenLinks-PvdA, en via de stemtool.

Heb je vragen over het gebruik van de schrijftolk en ondertiteling of wil je meer weten over deze techniek, stuur dan een mailtje naar congres@groenlinkspvda.nl.

Bezoekers in een rolstoel

NBC Congrescentrum is rolstoeltoegankelijk. Ook beschikt de locatie over een invalidentoilet.

Extra ondersteuning

Gedurende de dag zijn overal in het gebouw vrijwilligers te vinden, te herkennen aan hun T-shirts met logo. Zij zijn er om je de weg te wijzen, te helpen bij praktische vragen en informatie te geven. Voel je vrij om hen aan te spreken als je ergens hulp bij nodig hebt!

Tot slot

Is er nog iets anders dat jij nodig hebt om mee te kunnen doen aan dit congres, laat het ons dan weten! Dit kan via congres@groenlinkspvda.nl

Goed voorbereid naar het congres

Ik wil me graag goed voorbereiden op het congres. Tips?

- Om te stemmen heb je een internetverbinding en een smartphone, tablet of laptop nodig.
- Er is gratis wifi in de congreszaal beschikbaar.
- In deze congresbundel staat beschreven waar we over stemmen en hoe het stemmen in zijn werk gaat.
- Aanvullende informatie publiceren we op 20 juni in de dagkrant.
- In de mail ontvang je je inlogcode voor de stemtool. Die inlogcode is pas op 21 juni bruikbaar.
- Koffie, thee en fris zijn de hele dag vrij beschikbaar. Tussen 12.30 en 14.30 uur staat er een lunchbuffet gereed.
- Er is beveiligde garderobe. Daar kun je je jas en eventueel tas kwijt.
- We vinden het van groot belang dat alle leden open en veilig kunnen deelnemen aan het congres en kunnen spreken op het podium. Het is niet toegestaan spandoeken, vlaggen en borden mee naar binnen te nemen, deze moeten worden achtergelaten bij de garderobe.

Stemmen tijdens het congres

Heb ik stemrecht?

Je hebt stemrecht als je op 21 juni minimaal één maand lid bent van de PvdA en als je contributie betaald is.

Stemmen via de stemtool

Je ontvangt twee keer een mail van ons met daarin de link naar de stemtool en jouw persoonlijke stemcode. Deze link en code zijn pas op 21 juni bruikbaar. De eerste mail ontvang je een week voorafgaand aan het congres. De tweede (reminder)mail ontvang je op vrijdag 20 juni.

Tijdens het congres is in de zalen een helpdesk aanwezig. Daar kun je onder andere terecht met vragen over het inloggen, de livestream, of het stemmen op moties.

Stemmen voor dubbelleden

- Twee stemomgevingen die je op één mobiele telefoon kunt openen.
- Op je telefoon kun je de stemomgevingen op twee pagina's tegelijkertijd openzetten.
- Je kunt ook een laptop of iPad en een telefoon gebruiken als je dat handiger vindt.
- Je krijgt over en weer een melding in de stemomgevingen wanneer de stemming start bij de PvdA of GroenLinks. Zo kun je switchen tussen de twee stemomgevingen en bij beide partijen stemmen.

Hoe neemt u deel aan deze vergadering?

☒ Deelnemer op afstand (schakelt de live-uitzending in)

☐ Deelnemer in de zaal (schakelt de live-uitzending uit)

U kunt deze instelling op elk moment wijzigen door op het pictogram Instellingen in het bovenste navigatiemenu te klikken.

Indienen

Veel gestelde vragen over het stemmen

Leden thuis en in de zaal maken gebruik van hetzelfde platform. Vanuit de zaal kan dat via de smartphone. Vanuit huis is ons dringende advies om in te loggen via laptop of desktop.

Je krijgt eerst de vraag of je online of fysiek aanwezig bent. Afhankelijk van jouw keuze staat de webcast (uitzending) aan of uit. Je kunt dit later nog veranderen met het 'tandwielletje' rechtsboven.

Wanneer je aanwezig bent in de zaal en ingelogd bent met mobiel

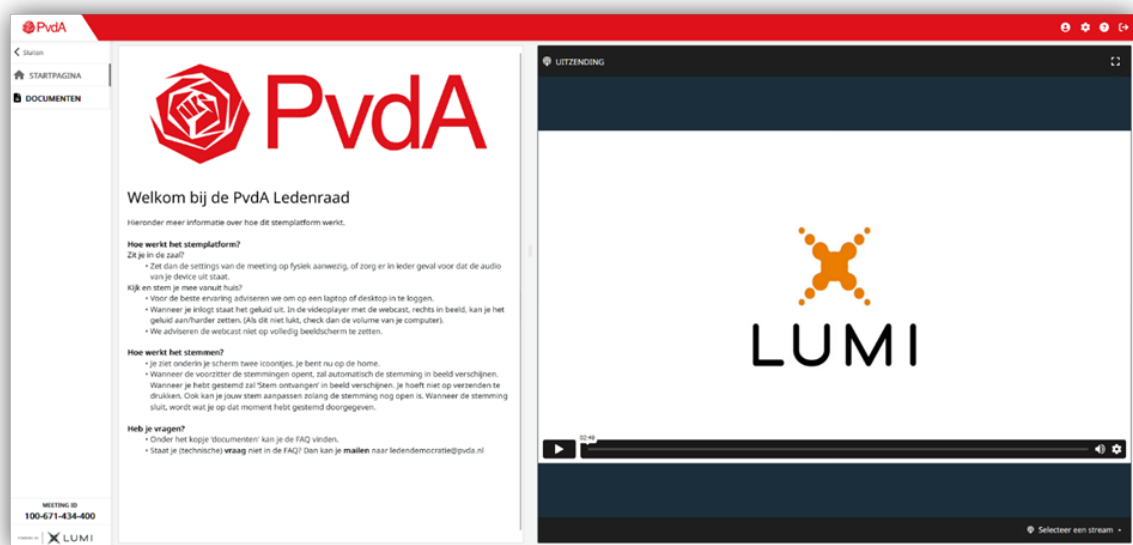
- De webcast (uitzending) van de vergadering is uitgezet of geminimaliseerd en gedempt. Zo niet, zet met de volumeknop in je webcast het geluid op stil en minimaliseer met de zwarte balken de webcast.
- Scroll naar beneden voor vragen over hoe je stemt.
- Tijdens de vergadering zie je naast de startpagina-icoon een icoon voor documenten. Hier vind je de FAQ en waar van toepassing de congresbundel(s) en het afhandelingvoorstel.

- Om de webcast te activeren drukt u onderaan de pagina op de knop “Uitzending”

Wanneer je vanuit huis meekijkt en stemt

- Login op desktop/laptop voor de beste gebruikerservaring.

- Het linkerscherm bevat informatie over het gebruik van de stemtool.
- Rechts zie je de webcast met de uitzending.
- Tijdens de vergadering verschijnt er in het menu links een icoon voor documenten. Hier vind je de FAQ en waar van toepassing de congresbundel(s) en het afhandelingvoorstel.
- Het is een live-uitzending, dus om verwarring te voorkomen, druk *niet* op pauze.

- In het rechterscherf zie je rechtsonder knoppen voor live ondertiteling.

Ik zie geen webcast

De webcast zal enkele minuten voor aanvang van de vergadering gestart worden.

Mijn webcast staat stil

Per ongeluk heb je op de muis geklikt terwijl je in het rechter paneel stond. Dan pauzeert het beeld. Druk weer op play. Werkt dit niet, check dan je internetverbinding.

Ik heb geen geluid

Activeer het geluid van de webcast player en controleer of het volume van je computer aan staat.

De webcast doet het niet

Ververs de pagina, in sommige bedrijfsnetwerken wordt het gebruik van videoplatformen niet toegestaan. Gebruik geen VPN, kijk niet via Citrix of probeer een andere browser of internetlijn (4G, 5G).

Waar zie ik dat ik kan stemmen?

De stemming popt automatisch op wanneer de voorzitter de vergadering opent.

Ik heb mijn stem aangeklikt, maar nu kan ik deze niet verzenden/bevestigen?

Klopt, dat is niet nodig.

Nadat de voorzitter de stemming heeft geopend staat deze een minuut open. Je klikt dan jouw stem aan - bijv. 'tegen' - er verschijnt in beeld 'Stem ontvangen'. Binnen die minuut kun je eventueel nog je stem veranderen - bijv. naar 'blanco' - dan verschijnt er weer 'Stem ontvangen'. Als de minuut over is, dan sluit de stemming en registreert het stelsysteem jouw laatste aangeklikte stem - in dit voorbeeld is dat dus 'blanco'.

Ik ben de vraag- of stemmodule kwijt

De webcast staat op volledig scherm. Klik op 'Stemmen' onderin.

De formele vergadering

Een gedeelte van het congres wordt gebruikt om te vergaderen over moties, benoemingen en voorstellen.

Leiding van de vergadering

De leiding van de vergadering tijdens het congres is in handen van het presidium. Het presidium ziet ook toe op een goed verloop van de besluitvorming.

Als je bij een agendapunt wilt spreken kun je je bij het presidium melden. Ook kun je bij het presidium terecht met vragen, opmerkingen of klachten over de gang van zaken in de zaal. Je vindt het presidium in de zaal.

Als er voorafgaand aan het congres al vragen en/of opmerkingen zijn kun je contact opnemen met ledendemocratie@pvda.nl. Om ervoor te zorgen dat we jouw verzoek snel in behandeling kunnen nemen is het belangrijk dat je jouw telefoonnummer in de e-mail zet.

De formele vergadering: moties

Leden van de Partij van de Arbeid konden in aanloop naar het congres moties indienen die behandeld worden op het congres. Hieronder beschrijven we hoe de behandeling van moties verloopt.

De behandeling van moties

Van 4 april tot 16 mei heeft elk lid van de Partij van de Arbeid moties kunnen indienen in de Ledenkamer.

Moties die in de Ledenkamer gesteund zijn door ten minste honderd leden, zijn tussen 21 en 28 mei in stemming gebracht in het stemlokaal. Dit is een online omgeving waar leden vóór de vergadering kunnen stemmen. Elk lid kon per motie voor, tegen, of blanco

stemmen. 6499 leden hebben digitaal hun stem uitgebracht. Alle moties en de reacties van het partijbestuur daarop zijn in de aparte motiebundel te vinden.

Op basis van de uitslag van de digitale stemming bepaalt het presidium welke moties besproken worden op de vergadering en welke als hamerstuk behandeld worden (waar niet meer over gepraat wordt).

Afhandelingsvoorstel

Het presidium doet het volgende voorstel voor de afhandeling van de moties op het congres:

- Alle moties waarbij het verschil tussen de voor- en tegenstemmen groter is dan 20 %-punt én waarbij ten minste 50% van de stemmers vóór of tegen hebben gestemd, worden als hamerstuk behandeld op het congres.
- De moties waar het verschil kleiner is dan 20 %-punt of waarbij minder dan 50% van de stemmers vóór of tegen hebben gestemd, worden in ieder geval besproken en in stemming gebracht op het congres.
- Het uitgewerkte afhandelingsvoorstel komt bij de opening van het congres aan de orde.

In het volgende overzicht zie je welke moties besproken worden en welke als hamerstuk in één keer worden goed- of afgekeurd:

N r	Motie titel	Indiener	Voor	Tegen	Blanco	Bespreke n
4	Plan voor de woningbouw	Simon Deurloo	91,74 %	2,52%	5,74%	Nee
5	Geen Big Mac, Wel Big Tech?	Wouter Teepe	63,91 %	12,70 %	23,40 %	Nee

6	Opkomen voor democratie en rechtstaat	Gerdi Verbeet	93,00 %	2,10%	4,90%	Nee
7	Evaluatie effecten Zorgverzekeringswet	Lewi Vogelpoel	79,07 %	3,85%	17,09 %	Nee
8	Koerdische Nederlanders verdienen meer dan stilte!	Ömer Kaya	69,74 %	6,67%	23,59 %	Nee
9	Herstel publieke regie in de zorg	Lewi Vogelpoel	71,47 %	9,35%	19,18 %	Nee
1 0	Geen democratisch proces zonder gelijk speelveld voor alle standpunten	Hans Aertsen	37,75 %	27,14 %	35,11 %	Ja
1 1	'Zorgvuldigheid gaat vóór snelheid!'	Harry Leunessen	45,36 %	26,91 %	27,72 %	Ja
1 2	Opheffing PvdA alleen bij gekwatificeerde meerderheid	Hans Spigt	20,45 %	66,19 %	13,36 %	Nee
1 3	PvdA-afdelingen met zelfstandige deelname aan de gemeenteraadsverkiezing en komen in de knel	Hans Aertsen	16,14 %	64,21 %	19,65 %	Nee
1 4	Stem en Informatie Recht voor allen	Adri Wiedeman	15,55 %	64,02 %	20,44 %	Nee
1 5	Laat de leden schriftelijk stemmen over de toekomst van de partij	Luc van Veggel	11,61 %	74,83 %	13,56 %	Nee

1 6	Safe space: sociale veiligheid in de partij voor iedereen	Gerdi Verbeet	83,30 %	4,49%	12,21 %	Nee
1 7	Lededemocratie: de Basis van onze (nieuwe) Partij	Marene Elgershuizen	77,40 %	4,75%	17,85 %	Nee
1 8	Aansluiting bij de PES en de S&D-fractie in het Europees Parlement	Ad Melkert	19,33 %	62,80 %	17,87 %	Nee
1 9	Ontwaakt verworpenen – De grondslag van een nieuwe partij	Stijn J. J. Maas	39,56 %	25,92 %	34,52 %	Ja
2 0	Motie Transparant Leiderschap en open Lijsttrekkersverkiezingen	Wiebe Westerhof	68,50 %	8,17%	23,33 %	Nee
2 1	Open partijcultuur: de nieuwe groene, sociaaldemocratische fusiepartij moet een partijcultuur krijgen waar praktisch en theoretisch opgeleide Nederlanders zich thuis voelen.	Binnert de Beaufort	55,28 %	13,00 %	31,72 %	Nee
2 2	De Internationale moet blijven	Jan Boelhouwer	36,94 %	30,87 %	32,19 %	Ja

2 3	Behoud van de WBS als denktank van de sociaaldemocratie	Fouad Sidali	44,78 %	23,08 %	32,14 %	Ja
2 4	Zelfstandige bestuursvereniging voor de nieuwe linkse partij	Mark de Koning	42,57 %	11,93 %	45,49 %	Ja
2 5	Ledendemocratie écht invoeren en verankeren	Hans Aertsen	55,79 %	9,56%	34,65 %	Nee
2 6	Plan van de Arbeid	Bertus Mulder	52,78 %	12,75 %	34,47 %	Nee
2 7	Laat de inhoud landen!	Arnout van den Bosch	56,08 %	9,22%	34,70 %	Nee
2 8	Geen dure consultancybureaus voor fusieverkenning	Stijn Faro Burger	40,11 %	37,21 %	22,67 %	Ja
2 9	Financiële belemmeringen voor dubbellidmaatschap z.s.m. wegnemen	André Knottnerus				Ja
3 0	RoodGroene Motie – Samen uit & Samen thuis	Frank van de Wolde	33,24 %	30,62 %	36,13 %	Ja
3 1	Kies de ideologische koers weloverwogen	Alessandro van Haag	49,59 %	12,55 %	37,86 %	Ja
3 2	De Nieuwe Beginselen zijn van Ons	S.J. van Hoeven	43,12 %	14,29 %	42,59 %	Ja

3	Leden aan zet: bouw de	Anna	53,16	13,66	33,18	Nee
3	nieuwe partij van onderop	Koolstra	%	%	%	

Over motie 29, *Financiële belemmeringen voor dubbellidmaatschap zo snel mogelijk wegnemen*, is wel gestemd in het stemlokaal. Maar omdat er een fout stond in de reactie van het partijbestuur stelt het presidium voor om de motie toch nog te bespreken en te stemmen op het congres.

Moties over de vorm van de samenwerking

Het Presidium heeft in eerste instantie besloten om drie moties over de vorm van de samenwerking tussen PvdA en GroenLinks direct te agenderen voor het congres van 21 juni. Daarom is er in het stemlokaal niet over deze moties gestemd.

Eén motie pleit voor het samengaan van beide partijen in een nieuwe partij, één voor het starten van een federatie en één voor het voortzetten van de politieke alliantie.

De motie over het samengaan wordt niet meer behandeld, omdat de leden van de PvdA zich vorige week in een referendum al uitgesproken hebben vóór een nieuwe gezamenlijke partij. Maar liefst 85% van de 29.000 stemmers steunde dit voorstel.

De andere twee moties gaan ook over de vorm van samenwerking, maar stellen minder vergaande stappen voor. Daarom worden ook deze moties niet meer in behandeling genomen. Deze gaan namelijk niet samen met het besluit dat per referendum genomen is.

Dit gaat over de volgende moties:

Nr	Motie titel	Indiener
1	Motie partijbestuur – Samen opgaan in een nieuwe politieke partij	Partijbestuur

2	Federatief Vooruit: Bundel de krachten, Behoud de identiteit	Fouad Sidali (Haarlemmermeer)
3	Kies voor een sterke rood-groene alliantie!	Reshma Roopram (Barendrecht)

Conclusie

Op basis van het bovenstaande wordt voorgesteld om 19 moties als hamerstuk af te doen. Over de hamerstukken wordt tijdens het congres niet meer gepraat. De hamerstukken worden met de stemming over het voorstel direct goed- of afgekeurd. Als de meeste stemmen in het stemlokaal voor een motie zijn uitgebracht is de motie aangenomen, als de meeste stemmen in het stemlokaal tegen een motie zijn uitgebracht is de motie verworpen.

De overige 11 moties worden tijdens het congres besproken en in stemming gebracht, in de volgorde zoals aangegeven in de eerste tabel. Als er actuele moties ingediend worden dan worden deze behandeld na de andere moties.

Spreeken over moties

Als er gesproken wordt over moties, dan hebben leden spreekrecht. Om te spreken moet je fysiek in de zaal aanwezig zijn.

- Indieners van moties krijgen spreektijd. Indieners krijgen 30 seconden de tijd om hun motie toe te lichten.
- Vervolgens krijgt het partijbestuur 30 seconden de tijd om te reageren.
- Daarna is er ruimte voor sprekers uit de zaal. Wanneer je wilt spreken over een motie meld je je op het door het presidium aangegeven moment bij de trap naar het podium. Elke spreker uit de zaal krijgt 30 seconden spreektijd. Deze tijd staat vast en is voor alle leden hetzelfde.

- Vervolgens krijgt de indiener 30 seconden de tijd voor een slotwoord.

Het presidium bepaalt hoeveel sprekers er bij een agendapunt kunnen spreken. Het presidium kan omwille van de tijd of wanneer sprekers in herhaling vallen de spreekrij sluiten.

De formele vergadering: verkiezing functionarissen

Tijdens het congres van 21 juni 2025 zullen één lid van het partijbestuur, één reservelid van het partijbestuur en vier leden van het presidium worden gekozen. Voor elk van de functies is een profielschets vastgesteld door het partijbestuur. Ook zal een actueel voorstel van het partijbestuur over het verlengen van de termijn van de partijvoorzitter worden besproken

Benoemingen partijbestuur en presidium

Voor het voorbereiden van de voordracht van kandidaten voor het partijbestuur en het presidium is een adviescommissie kandidaatstelling samengesteld bestaande uit Toon Geenen (voorzitter), Lise Deijs, Bart Jansen, Kristina van der Molen en Richard Moti.

Voordracht voor een lid en reservelid van het partijbestuur

In totaal hebben twee personen zich gemeld voor het lidmaatschap en reservelidmaatschap van het partijbestuur. Met beide kandidaten heeft de commissie één gesprek gevoerd.

De commissie heeft bij de voordracht voor het lidmaatschap en reservelidmaatschap van het partijbestuur onder andere rekening gehouden met diversiteit in de breedste zin van het woord, ervaring, verbinding tussen verschillende lagen binnen de partij, kritisch vermogen en voldoende tijd.

Op basis van deze criteria heeft de commissie besloten de volgende persoon voor te dragen voor het lidmaatschap van het partijbestuur:

Marinka Mulder (1989, Arnhem)

Marinka is een zichtbaar en betrokken partijbestuurslid met een groot netwerk en jarenlange ervaring in de PvdA. Ze hecht veel waarde aan een open houding tegenover iedereen binnen de partij. Marinka zet zich ervoor in dat iedereen bij onze partij zich gehoord voelt. Ze brengt veel kennis en ervaring mee uit haar eerste termijn en heeft een heldere visie op hoe ze een volgende termijn voor haar ziet.

Marinka is kandidaat voor het lidmaatschap van het partijbestuur.

De volgende persoon wordt door de commissie voorgedragen als reservelid van het partijbestuur:

Tjeerd Ritmeester (1989, Eindhoven)

Tjeerd brengt, als adviseur en gemeenteraadslid, een brede lokale en internationale ervaring mee. Hij is inhoudelijk sterk en uitgesproken over politieke thema's, vooral op het gebied van buitenlands beleid. Zijn betrokkenheid bij de partij is groot en hij heeft politieke en analytische vaardigheden die goed van pas komen binnen het partijbestuur.

Tjeerd is kandidaat voor het reservelidmaatschap van het partijbestuur.

Voordracht voor vier leden van het presidium

In totaal hebben 4 personen zich gemeld voor het lidmaatschap van het presidium. Met alle kandidaten heeft de commissie één gesprek gevoerd.

De commissie heeft bij de voordracht voor het lidmaatschap van het presidium onder andere rekening gehouden met de ideeën die kandidaten hebben over ledenbetrokkenheid, politieke betrokkenheid en kennis van de partijorganisatie en politieke besluitvorming.

Op basis van deze criteria heeft de commissie besloten de volgende vier personen voor te dragen voor het lidmaatschap van het presidium:

Susanne Bout (1971, Zoetermeer)

Susanne is een ervaren en bevoegen kandidaat voor het presidium. Ze beschikt over een sterke persoonlijkheid en brengt overtuigingskracht en charisma mee in haar rol. Vanuit haar eerdere termijn heeft ze veel kennis opgebouwd van de processen en verantwoordelijkheden binnen het presidium, waardoor ze in staat is om voortvarend door te gaan. Haar motivatie voor een nieuwe termijn is groot.

Arjen Overbeek (1964, Haarlem)

Arjen is een professionele en evenwichtige kandidaat voor het presidium. Met ruime ervaring binnen de partij en zijn achtergrond als griffier brengt hij kennis van de politieke praktijk en een scherp oog voor procedures en regels mee. Hij combineert een frisse blik met praktische vaardigheden en is een sterke teamspeler die gericht is op samenwerking en resultaat.

Marc Newsome (1988, Leiden)

Marc is een betrokken en constructieve kandidaat voor het presidium. Met zijn ruime ervaring binnen de partij en zijn rol als secretaris bij de bibliotheek van Delft brengt hij een verbindende en toegankelijke houding mee. Hij is scherp, denkt vanuit het collectief en is sterk in de presentatie- en verbindingskant van het presidiumwerk. Marc komt goed tot zijn recht in teamverband en hij groeit graag verder in deze rol.

Jan van Steenbergen (1970, IJmuiden)

Jan is een creatieve en uitgesproken kandidaat voor het presidium. Met zijn achtergrond als beleidsadviseur bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties brengt hij een frisse blik en veel energie mee die hij combineert met jarenlange ervaring in de partij. Hij voelt zich het meest op zijn plek in kleinere settings en in rollen waar ruimte is voor zijn sociale en creatieve kwaliteiten.

Behandeling benoemingen

Voor alle benoemingen zijn er net zoveel kandidaten als vacatures. Dat betekent dat de benoeming na een toelichting door de commissie per acclamatie, met een groot applaus, vastgesteld zal worden.

Actueel voorstel van het partijbestuur over de verlenging van de termijn van de partijvoorzitter

De termijn van de huidige partijvoorzitter loopt af in oktober 2025. In tegenstelling tot de overige bestuursleden wordt de voorzitter rechtstreeks door de leden gekozen via een ledenraadpleging (referendum), zoals vastgelegd in de partijreglementen. Deze verkiezingen worden voorbereid door een commissie van het partijbestuur en staan gepland voor september 2025.

Op 3 juni 2025 is het kabinet gevallen. Daarom vinden er vervroegde verkiezingen voor de Tweede Kamer plaats op woensdag 29 oktober. Om deze verkiezingen te winnen moeten de leden, het bestuur en de organisatie zich de komende maanden maximaal inzetten voor de campagnevoorbereiding en een mogelijke kabinetsformatie. Dan kunnen we Nederland, na een jaar van stilstand, laten zien dat wij klaarstaan om schouder aan schouder te werken aan echte oplossingen.

Tegelijkertijd staan er grote veranderingen voor de partij op stapel. In 2026 gaan GroenLinks en de PvdA samen op in een nieuwe partij. Dit vraagt om duidelijke keuzes, intensieve samenwerking en een zorgvuldige voorbereiding. De rol van de partijvoorzitter is hierin essentieel: als boegbeeld naar buiten toe, als verbinder binnen de partij en als sturende kracht in het proces van samengaan.

De komende maanden is een goede verkiezingsuitslag ons belangrijkste doel. Die is nodig om Nederland vooruit te laten gaan. De volledige focus van de partij moet daarom

liggen op de campagne en op het gezamenlijk de schouders eronder zetten. Wij zijn van mening dat het verlengen van het mandaat van de voorzitter daarbij past.

Daarom stelt het partijbestuur aan het congres voor om de termijn van de huidige partijvoorzitter, Esther-Mirjam Sent, te verlengen tot het moment waarop GroenLinks en de PvdA zijn samengegaan in een nieuwe vereniging in 2026.

De verenigingsraad heeft positief geadviseerd over het voorstel.

Voorgesteld besluit

Het congres wordt gevraagd:

- De termijn van de huidige voorzitter te verlengen tot het moment waarop GroenLinks en de PvdA in 2026 zijn samengegaan in een nieuwe vereniging.
- Dit mogelijk te maken door dispensatie te verlenen op artikel 4.9, lid 10 van de reglementen, en op andere bepalingen die betrekking hebben op de verkiezing en zittingsduur van de partijvoorzitter.

Tijdslijn

Onderstaande concepttijdslijn laat zien hoe de voorzittersverkiezing en de voorbereiding op de Tweede Kamerverkiezingen in elkaar grijpen. Let op: het betreft een concept, dus sommige data – bijvoorbeeld rond het verkiezingsprogramma – kunnen nog wijzigen.

Week	Gebeurtenis
6 juni 2025	Opening sollicitatietermijn lijsttrekker
11 juni 2025	Opening sollicitatietermijn lid Tweede Kamer
11 juni 2025	Start werkzaamheden programmacommissie

13 juni 2025	Sluiting sollicitatietermijn lijsttrekker
14/15 juni 2025	Gesprekken met kandidaat-lijsttrekkers
16 juni 2025	Gezamenlijke vergadering partijbesturen • Vaststelling voordracht lijsttrekker
17 juni 2025	Opening referendum over benoeming lijsttrekker
20 juni 2025	Sluiting referendum over benoeming lijsttrekker
23 juni 2025	Vergadering voorbereidingsgroep voorzittersverkiezingen • Bespreken voorstel profielschets
27 juni 2025	Sluiting sollicitatietermijn lid Tweede kamer
27 juni 2025	Start werkzaamheden adviescommissie kandidaatstelling • Bestuderen kandidaturen • Gesprekken voeren met kandidaten • Schrijven advies aan partijbestuur
30 juni 2025	Vergadering partijbestuur (extra): • Vaststellen profielschets;
7 juli 2025	Vergadering verenigingsraad (extra): • Goedkeuren profielschets;
11 juli 2025	Opening sollicitatietermijn partijvoorzitter • Publicatie vacature • Publicatie procedureschema
28 juli 2025	Gezamenlijke vergadering partijbesturen • Vaststelling verkiezingsprogramma

4 augustus 2025	Start procedure voor indiening amendementen door leden
18 augustus 2025*	Sluiting sollicitatietermijn partijvoorzitter • Weghalen vacature • Verifiëren ondersteuningsverklaringen (+ hersteltermijn)
18 augustus 2025	Sluiting procedure voor indiening amendementen door leden
18 augustus 2025	Gezamenlijke vergadering partijbesturen • Vaststelling conceptkandidatenlijst
22 augustus 2025	Publicatie kandidatenlijst
25 augustus 2025*	Start werkzaamheden adviescommissie kandidaatstelling partijvoorzitter • Bestuderen kandidaturen • Gesprekken voeren met kandidaten • Schrijven advies aan partijbestuur
25 augustus 2025	Opening referendum over kandidatenlijst
28 augustus 2025	Opening stemperiode over ingediende amendementen
1 september 2025*	Vergadering partijbestuur • Bespreken advies adviescommissie kandidaatstelling • Besluiten over toelating kandidaten

	• Kandidaten informeren over toelating • Kandidaten informeren over niet-toelating en beroepstermijn
1 september 2025	Sluiting referendum over kandidatenlijst
4 september 2025	Sluiting stemperiode over ingediende amendementen
8 september 2025	• Einde beroepstermijn voor niet toegelaten kandidaten.
9 september 2025	Bekendmaking kandidaat-voorzitters – Start campagne • Publiceren informatie over kandidaten • Gereedmaken digitaal steminstrument • Gereedmaken briefstemformulieren • Organiseren verkiezingsdebatten
13, 14, 20, 21 of 26, 27 september 2025	Gezamenlijk verkiezingscongres
15 september 2025	Dag van kandidaatstelling • Inleveren documenten bij Kiesraad
22 september 2025	• Uiterste datum voor uitspraak beroepscommissie in het geval van beroep door een niet-toegelaten kandidaat.

23 september 2025	Opening ledenraadpleging • Opening digitaal steminstrument • Versturen briefstemformulieren
30 september 2025	Sluiting ledenraadpleging • Sluiting digitaal steminstrument • Vaststellen uitslag door presidium • Publicatie uitslag en start beroepstermijn tegen uitslag
3 oktober 2025	• Einde beroepstermijn voor beroepen tegen uitslag.
11 oktober	Politieke ledenraad met congresgedeelte • Start nieuwe voorzitter

Verkiezingen partijvoorzitter	Verkiezingen Tweede Kamer
--------------------------------------	----------------------------------

Behandeling actueel voorstel

Als er gesproken wordt over het voorstel dan hebben leden spreekrecht. Om te spreken moet je fysiek in de zaal aanwezig zijn.

- Het partijbestuur zal een toelichting geven op het voorstel.
- De verenigingsraad zal toelichten waarom zij positief geadviseerd heeft over het voorstel.
- Daarna is er ruimte voor sprekers uit de zaal. Wanneer je wilt spreken over een motie meld je je op het door het presidium aangegeven moment bij de trap naar het podium. Elke spreker uit de zaal krijgt 30 seconden spreektijd. Deze tijd staat vast en is voor alle leden hetzelfde.
- Vervolgens krijgt het partijbestuur ruimte voor een kort slotwoord.

Verantwoording door het partijbestuur

Verantwoording door het partijbestuur

Als partij willen we ons sociaaldemocratisch geluid duidelijk laten horen. Dit is na de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 belangrijker dan ooit. We geloven in een partij die in alle lagen van de samenleving aanwezig is. Een partij die echt verschil maakt. We geloven in de kracht van samenwerking en het opkomen voor mensen die kwetsbaar zijn. In ideeën, acties en samenwerking die ons helpen richting te geven aan onze gezamenlijke toekomst. Samen met - op het moment van schrijven - meer dan 50.000 leden werken we hier elke dag hard aan.

Toen de partijvoorzitter in 2021 begon, heeft het partijbestuur een ambitieus werkplan gemaakt voor de periode 2021-2025. Dit werkplan heeft drie belangrijke punten:

Ideeënpartij

Onze vereniging koestert intern debat en organiseert tegenspraak. Niet door uit onmacht naar moties te grijpen, maar door elkaar te ontmoeten en in gesprek te gaan.

Actiepartij

Onze vereniging staat midden in de samenleving. Voert zowel on- als offline zinderende campagnes en staat met progressieve bondgenoten zij aan zij op de barricades.

Fundament

Onze vereniging heeft de basis op orde. Interne en operationele processen zijn gestroomlijnd. We handelen professioneel.

Vanuit onze rol als ideeënpartij hebben we in 2024 mensen van alle leeftijden en achtergronden de gelegenheid geboden om zich inhoudelijk te verdiepen en verder te ontwikkelen. Dit gebeurde via programma's zoals de PvdAcademy en *PvdA Debatteert*. Daarnaast hebben we bestaande netwerken met een inhoudelijke focus versterkt en nieuwe netwerken opgezet.

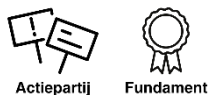
Als actiep partij hebben we ons het afgelopen jaar actief ingezet tijdens de campagne voor de verkiezingen van het Europees Parlement. Tegelijkertijd is er veel werk verricht aan de voorbereiding van de komende gemeenteraadsverkiezingen. We organiseerden werkbezoeken en namen deel aan demonstraties, zodat onze boodschap zichtbaar en voelbaar was in het hele land.

Om het fundament van de partij te versterken hebben we initiatieven genomen om nieuwe leden te werven en extra middelen in te zamelen. Ook is het mailsysteem vernieuwd en verbeterd en zijn er nieuwe procedures ingevoerd om sociale veiligheid binnen de partij te waarborgen. De samenwerking met het Centrum voor Lokaal Bestuur is bovendien verder geïntensiveerd.

Ondertussen verandert de politieke wereld voortdurend. Daarom is het belangrijk dat we flexibel blijven en openstaan voor nieuwe kansen. In dit kader hebben de leden van de PvdA en GroenLinks besloten om de samenwerking tussen beide partijen verder te verdiepen. In 2026 wordt een definitief besluit genomen over de vorm van deze samenwerking. Ter voorbereiding daarop is in 2024 het actieplan Samen Vooruit vastgesteld.

In dit verslag leggen we als partijbestuur inhoudelijk verantwoording af voor het afgelopen jaar 2024.

Nieuwe leden

Gedurende dit jaar mochten we voor het tweede jaar op een rij meer dan 4000 nieuwe leden verwelkomen. Sommige nieuwe leden kwamen terug na de partij een periode verlaten te hebben, anderen waren al lid van GroenLinks en werden nu ‘dubbellid’. Maar we wisten ook veel mensen te bereiken die voor het eerst lid werden van een politieke partij. De toestroom van afgelopen jaar was groter dan het jaar daarvoor en tevens de grootste stijging sinds de jaren 70.

Het grote ledental versterkt onze motivatie om te investeren in het fijner en warmer maken van onze politieke vereniging. We moedigen leden aan om actief te worden, bijvoorbeeld bij hun lokale afdeling, een netwerk, of op landelijk niveau. Dus organiseerden we extra welkomstbijeenkomsten, leergangen, workshops, en een rode familiedag. De scoutingscommissie scout politieke talenten en biedt ondersteuning aan de kandidaatstellingscommissies. De (nieuwe) leden van nu zijn onze vrijwilligers, actievoerders en politici van de toekomst.

Ledental 1 januari 2024	43.676
Ledental 31 december 2024	47.869

Actieplan Samen Vooruit

Op 20 april 2024 werd tijdens het congres van de PvdA een motie aangenomen. Hierin stond de opdracht om in 2026 een besluit te nemen over de vorm van onze

samenwerking. Om weloverwogen die beslissing te kunnen nemen is het actieplan Samen Vooruit gepresenteerd.

In het actieplan zijn acties verdeeld over drie pijlers:

1. Inhoudelijk

De pijler *Inhoudelijk* bestaat uit projecten die het links-progressieve verhaal verder uitwerken. Het gaat over de richting van de samenwerkende partijen, onze kernwaarden en verdieping van specifieke onderwerpen.

2. Werkorganisatie

De pijler *Werkorganisatie* bestaat uit projecten die verkennen hoe betere en intensievere samenwerking van de partijbureaus van de PvdA en GroenLinks vormgegeven kan worden op juridisch gebied, personeelszaken, financiën en de cultuur binnen de organisatie.

3. Vereniging en statuten

De pijler *Vereniging en statuten* bestaat uit projecten die gaan over de betrokkenheid van de leden, de ondersteuning van afdelingen en politici, gezamenlijke regels en procedures en het versterken van de gezamenlijke beweging.

Na de vaststelling van het actieplan zijn in 2024 de eerste acties al van start gegaan. Er zijn gesprekken georganiseerd over inhoudelijke thema's zoals werk en inkomen, natuur en klimaat, en zorg. Daarnaast vond er een groot ledengesprek plaats over de kernwaarden van onze gezamenlijke beweging, en is het eerste gesprek over de partij van de toekomst gevoerd.

Verkiezingen Europees Parlement

Actiepartij

In 2024 vond er in Nederland één verkiezing plaats: op 6 juni werd gestemd voor het Europees Parlement. Tijdens deze verkiezingen stonden thema's als bestaanszekerheid, rechten en democratie, en internationale veiligheid centraal. Vanuit de partij is op al deze onderwerpen hard gewerkt en er is met overtuiging en energie campagne gevoerd.

Na de Tweede Kamerverkiezingen en de Eerste Kamerverkiezingen waren de Europese verkiezingen een logische volgende stap in de samenwerking tussen GroenLinks en de PvdA. Daarom besloten de leden tot samen meedoen met één gezamenlijke lijst onder aanvoering van lijsttrekker Bas Eickhout. Ook leverde het internationaal secretariaat inhoudelijke bijdragen aan het gezamenlijke verkiezingsprogramma van GroenLinks-PvdA.

In aanloop naar de verkiezingen werkte het internationaal secretariaat aan brede betrokkenheid binnen de partij. Zo werd met de leergang *De Europeanen* een groep van 25 enthousiaste vrijwilligers getraind in Europese politiek en campagnevaardigheden, die zij direct in de praktijk brachten tijdens de campagne die we samen met GroenLinks voerden.

Dankzij de geweldige inzet van vrijwilligers, kandidaten en ondersteuners wisten we een mooi resultaat neer te zetten: bij de Nederlandse verkiezing voor het Europees Parlement bleef de combinatie GroenLinks-PvdA de grootste met in totaal acht zetels.

Vorbereiding gemeenteraadsverkiezingen

Actiepartij

Op 18 maart 2026 zijn de gemeenteraadsverkiezingen. In 2024 hebben alle afdelingen een besluit genomen over hun deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen. In bijna 90% van de gemeenten zullen de PvdA en GroenLinks gezamenlijk deelnemen. In andere gemeenten zal de PvdA zelfstandig of samen met andere partijen meedoen.

Deze ontwikkeling past in een bredere beweging: nadat de leden zich landelijk duidelijk hadden uitgesproken vóór samenwerking tussen de PvdA en GroenLinks, was het een logisch vervolg om ook lokaal afdelingen te begeleiden die verdere samenwerking willen realiseren. Het partijbureau heeft hierin een rol gespeeld door elke gemeente actief te monitoren en afdelingen te ondersteunen bij het zorgvuldig doorlopen van het besluitvormingsproces. Daarbij zijn 52 ledenreferenda gefaciliteerd en werd een stappenplan opgesteld voor gezamenlijke deelname, met daarin onder andere modelverkiezingsreglementen, stemprocedures en andere praktische handvatten. Daarnaast werden routekaarten ontwikkeld, honderden gesprekken gevoerd en werd begeleiding geboden bij het opstellen van lokale afspraken en stemprocedures.

Opleidingen

Ideeënpartij

Actiepartij

Talenten – jong en oud – kregen bij de Partij van de Arbeid ook in 2024 de mogelijkheid en de ruimte om zich te ontwikkelen. Opleidingen zijn een belangrijk onderdeel van onze vereniging omdat het leden handvatten geeft om een rijk verenigingsleven te faciliteren

en/of politiek betrokken te raken. In 2024 hebben we een trainingsprogramma aangeboden met daarin onder andere:

1. Bestuursledendag

Op de bestuursledendag stonden de leden van afdelingsbesturen, gewestbesturen en netwerkbesturen centraal. Er zijn interactieve workshops georganiseerd over uiteenlopende onderwerpen. Bij de editie in 2024 waren er workshops over onder andere financiën, sociale veiligheid, actieve afdeling en ledenbinding. Naar de bestuursledendag kwamen ongeveer 250 leden.

2. PvdAcademy

De PvdAcademy is een doorlopend ontwikkelprogramma voor leden van 25 tot 35 jaar, gericht op het ontdekken en ontwikkelen van hun talenten en het actief betrekken van jongeren in de politiek. Het programma begon in 2024 met een leiderschapstraject waarin deelnemers werken aan zelfreflectie, persoonlijke visie en communicatievaardigheden. Daarna organiseerden zij maandelijkse sessies over maatschappelijke thema's of specifieke vaardigheden, waarbij ze het volledige proces zelf in handen hadden.

3. PvdA coachprogramma

Het coachprogramma biedt ambitieuze leden een gestructureerde omgeving voor persoonlijke en professionele groei. Het richt zich op het ontwikkelen van vaardigheden, het uitbreiden van netwerken en het voorbereiden van leden op leiderschapsrollen binnen de vereniging. Door tools, training en mentorschap hebben deelnemers ook in 2024 de kans gekregen om hun doelen te bereiken en hun potentieel te benutten.

4. PvdA debatteert!

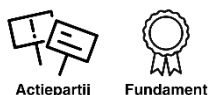
'PvdA debatteert!' bestaat uit twee online leergangen waarin leden debatvaardigheden leren van ervaren coaches. Na vijf online trainingen, waarin

theorie direct in de praktijk wordt gebracht door te debatteren over actuele stellingen, sluiten deelnemers af met een debatdag voor een jury.

5. De Europeanen

De Europeanen is een leergang waarin vrijwilligers worden opgeleid in Europese politiek en campagnevoering. Deelnemers doen kennis op over Europese thema's en leren praktische vaardigheden die ze kunnen inzetten tijdens verkiezingscampagnes.

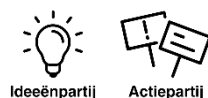
Communicatie

Communicatie is erg belangrijk voor de PvdA. Zo blijven we in contact met onze leden, kiezers, de pers en andere geïnteresseerden. In 2024 lag de focus op het maken van betere content en het sneller en zorgvuldiger reageren op vragen via sociale media (webcare). In het najaar zijn we begonnen met het vernieuwen van de webshop en het systeem voor e-mails. Hierdoor kunnen we mensen in de toekomst beter, sneller en persoonlijker bereiken.

Veel van onze communicatie ging over acties om nieuwe leden te werven en geld op te halen (fondsenwerving). Deze acties waren gericht op de Europese verkiezingen, maar ook op andere belangrijke momenten, zoals de regeringsverklaring in juli en de Amerikaanse presidentsverkiezingen in november.

Evenementen

De PvdA streeft ernaar een toegankelijke en betrokken partij te zijn, waar leden, geïnteresseerden en maatschappelijke organisaties zich welkom voelen en actief kunnen meedenken over de toekomst van de partij, het land en de wereld. Daarom worden jaarlijks verschillende evenementen georganiseerd.

In 2024 vond een nieuwe reeks werkbezoeken plaats met de politiek leider en de partijvoorzitter. Daarnaast werden grote bijeenkomsten georganiseerd zoals het congres, de politieke ledenraad, de rode familiedag en de nieuweledendag.

In het kader van de samenwerking met GroenLinks werd het project *Samen Vooruit* gelanceerd. De eerste gesprekken binnen dit traject vonden plaats in het najaar van 2024.

Ook de Europese verkiezingen waren een belangrijk speerpunt in 2024. Er werd een trainingsdag georganiseerd voor campagnecoördinatoren, gevolgd door het PES-evenement *Keerpunt Europa*. In aanloop naar de verkiezingen vonden twee grote campagnemomenten plaats waarbij enkele honderden leden aanwezig waren. Frans Timmermans en Bas Eickhout speelden hierbij een centrale rol, samen met DWARS, de Jonge Socialisten en gastsprekers zoals Geert Mak. De campagneperiode werd afgesloten met een gezamenlijke uitslagenavond in Tivoli.

Daarnaast nam de partij deel aan maatschappelijke demonstraties, waaronder de Klimaatmars.

Sociale veiligheid

De PvdA streeft naar een veilige, integere én stimulerende (werk) omgeving voor iedereen. Een plek waar collegialiteit, respect, professionaliteit en aandacht voor de

ander tot normale omgangsvormen behoren. Daar werken we hard aan. In 2023 hebben we een extern onderzoek laten uitvoeren naar onze sociale veiligheid. In 2024 zijn we aan de slag gegaan met de aanbevelingen, onder andere met:

1. Regelingen en procedures

Vernieuwing van de klachtenregeling ongewenste omgangsvormen. Inrichten van het meldpunt integriteit. Het opstellen van een gedragscode en handboek sociale veiligheid. Het maken van een duidelijke routekaart voor melders.

2. Cultuur

Het versterken van de samenwerking tussen alle betrokkenen bij het behandelen van meldingen. Gesprekken met afdelingen en fracties over het sociale veiligheidsbeleid. Bevorderen van aanspreekcultuur en leiderschap.

3. Governance

Vastleggen van rollen en verantwoordelijkheden binnen de sociale veiligheidsketen. Het opzetten van een mediators- en bemiddelaars-pool. Zorgen voor heldere communicatie over governance-structuren.

Versterken organisatie

Het partijbureau is de organisatie die de politieke vereniging van de Partij van de Arbeid ondersteunt. Het partijbureau bereidt verkiezingen voor, organiseert campagnes, ondersteunt de werving en selectie van kandidaten en ondersteunt afdelingen en gewesten. In 2023 zijn we een traject gestart om het partijbureau beter te organiseren en efficiënter te laten werken, zodat er meer tijd en ruimte ontstaat om de vereniging - lokaal en nationaal - te ondersteunen. In 2024 heeft dat geleid tot onder andere de start van het team 'Verenigingsfundament', betere ondersteuning van verschillende commissies en werkgroepen, en het verbeteren van het personeelsbeleid. Ook is in

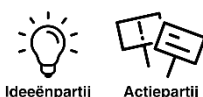
2024 de samenwerking met het CLB geïntensiveerd zodat beide verenigingen elkaars expertise beter kunnen benutten.

Netwerken

Binnen de vereniging spelen de netwerken een belangrijke rol in het versterken van de inhoudelijke en sociale samenhang. We hebben in 2024 de netwerken ondersteund bij het organiseren van netwerkdagen, waarin leden, belangenorganisaties, sympathisanten en ervarings- en kennisexperts samenkwamen rond specifieke thema's. Deze bijeenkomsten leverden waardevolle informatie en regelmatig ook beleidsvoorstellen op. Daarnaast hebben we netwerkbesturen actief begeleid bij het versterken van hun organisatie, het aantrekken en behouden van leden en het ophalen van maatschappelijk geluid. Met vernieuwde handleidingen, workshops en individuele ondersteuning is bovendien ingezet op het bevorderen van een sociaal veilige en inclusieve omgeving binnen de netwerken. In 2024 zijn in totaal vijf nieuwe netwerken opgericht of herstart.

Internationaal

Internationale politiek stond ook in 2024 hoog op de agenda. Oorlogen in Oekraïne en Gaza, de groeiende druk op democratieën, en de gevolgen van de klimaatcrisis vragen om een heldere sociaaldemocratische koers. Juist in deze context blijft de PvdA pal staan voor internationale solidariteit – een kernwaarde van onze beweging.

Het internationaal secretariaat investeerde in een sterk internationaal netwerk binnen Europa. Zo werd het Rome-initiatief gestart, een overleg met zusterpartijen zoals de

SPD, Labour UK en de Zweedse SAP. Binnen dit netwerk vond onder andere een werkbezoek plaats van Zweedse sociaaldemocraten aan onze Tweede Kamerfractie. Een ander belangrijk moment was het event *Keerpunt Europa* op 11 mei, het eerste gezamenlijke evenement van PES en de Europese Groenen. Hier ondertekenden beide partijen een verklaring om nooit met extreemrechts te regeren.

Ook speelde het internationaal secretariaat een actieve rol in de politieke actualiteit. Op initiatief van het secretariaat kwam op 23 februari een brede Kamerverklaring tot stand waarin langdurige steun aan Oekraïne werd uitgesproken. Over de oorlog in Gaza faciliteerde het internationaal secretariaat meerdere dialoogsessies binnen de partij. Tijdens het partijcongres op 20 april werd een motie over Israël en Palestina, ingebracht door het partijbestuur op voorstel van het internationaal secretariaat, met 98% van de stemmen aangenomen. Diezelfde dag was er ook een bijeenkomst over Europese veiligheid met ruim 300 deelnemers.

Om leden in het buitenland beter te vertegenwoordigen werd de Afdeling Internationaal opgericht. Tegelijkertijd werd geïnvesteerd in het onderhouden van internationale relaties, onder andere via werkbezoeken van de politiek leider aan Zürich en Brussel en van de partijvoorzitter aan het congres van de Groenen in Dublin.

Verantwoording Tweede Kamerfractie GroenLinks-PvdA 2024-2025

Verantwoording Tweede Kamerfractie GroenLinks-PvdA 2024-2025

Het afgelopen politieke jaar was het eerste volledige jaar sinds de laatste Tweede Kamerverkiezingen. We hoeven niemand te vertellen dat het een bijzonder en zorgelijk jaar was. Het meest rechtse kabinet ooit trad aan en ook de internationale ontwikkelingen baren grote zorgen. Tegen die achtergrond is deze verantwoording geschreven. Uiteraard is dit slechts een selectie van alles waar de Tweede Kamerfractie – bestaande uit 25 Kamerleden en ca. 70 medewerkers – dagelijks mee bezig is.

Sinds het kabinet vorige zomer aantrad, heeft onze Kamerfractie stevig oppositie gevoerd tegen het kabinetsbeleid. Vanaf het allereerste debat met het kabinet over de regeringsverklaring werd duidelijk dat dit kabinet er niet is om de grote problemen in het land op te lossen en bij te dragen aan een rechtvaardige internationale rechtsorde. Onderlinge ruzies, bewindspersonen die niet verder komen dan het uiten van hun persoonlijke mening en onvoldoende investeringen in de publieke sector tekenen de zwakte van het kabinet. Dit schaadt de samenleving en de Nederlandse positie in het buitenland. Zolang dit kabinet er zit, zullen we onverminderd door blijven gaan met keihard oppositie voeren. We laten zien waar het kabinet niet levert, en dragen zelf oplossingen aan om te zorgen dat de problemen van mensen wél worden opgelost.

Hieronder vinden jullie een overzicht van hoe we dat als Tweede Kamer het afgelopen jaar hebben gedaan. Tijdens de vele debatten hebben we keer op keer voorstellen gedaan om het beleid en de wetgeving te verbeteren. Hierna zullen de belangrijkste punten worden langsgelopen. Voor het overzicht doen we dit langs de volgende thema's: sociale zekerheid, groen, buitenland en rechtsstaat.

Sociale zaken en volkshuisvesting

Het verbeteren van de bestaanszekerheid en ervoor zorgen dat mensen weer rond kunnen komen is een van de belangrijkste opgaven. In dit kader is een motie van ons aangenomen om als doel vast te leggen dat in 2028 weer 70% van alle werkenden een

vast contract heeft. We zitten nu rond de 55%. Dat betekent zeker werk voor 1,4 miljoen mensen extra. Ook hebben we een voorstel ingediend om de koppeling van uitkeringen aan het minimumloon te behouden, en vast te leggen dat de middenklasse er meer op vooruit moet gaan dan de rijken.

Er is een groot tekort aan betaalbare woningen in Nederland. Verhuurders maken hier misbruik van door veel te hoge huren te vragen. Mede dankzij onze inzet is de wet betaalbare huur vorig jaar door de Kamer gekomen. Ook hebben we hierbij gezorgd voor een tochtkorting. Huurders met een slecht geïsoleerde woning betalen daardoor minder huur. Door de hoge inflatie en de beperkte wettelijke bescherming dreigen de huren het komend jaar fors te stijgen. Om dit te voorkomen hebben we een spoedwet ingediend om de huren te bevroren en de corporaties te compenseren voor de lagere inkomsten die zij hierdoor ontvangen, zodat ze voldoende woningen kunnen blijven bouwen.

Het kabinet wil mogelijk de IVA-uitkering (voor mensen die duurzaam arbeidsongeschikt zijn) verlagen van 75% naar 70%. De Kamer nam onze motie aan om de IVA voor de mensen die deze uitkering hebben in stand te houden. Ook hebben we ons hard gemaakt voor een fatsoenlijke vroegpensioenregeling. Er is maandenlang actiegevoerd waar we actief aan mee hebben gedaan en we hebben een eigen voorstel gedaan. Tijdens de behandeling van de Participatiewet hebben we een wetswijziging ingediend die de zoektermijn voor jongeren in de bijstand afschaft, zodat zij direct een uitkering kunnen aanvragen.

In de Kamer is de afgelopen periode een aantal keer gesproken over de zorgen die er zijn rondom de WIA-uitkeringen. We hebben naar aanleiding van de misstanden een sociaal plan gepresenteerd voor de mensen die hierdoor gedupeerd zijn. We hebben ons verder hard gemaakt voor een regeling voor ouders van ernstig zieke kinderen, zodat zij verlof kunnen opnemen met behoud van hun arbeidsovereenkomst.

Bij arbeidsmigratie is uitbuiting een groot probleem. Deze misstanden moeten worden aangepakt. De Kamer heeft een voorstel van ons aangenomen om arbeidsmigranten via hun loonstrook actief te informeren over hun rechten als werknemer. Om de arbeidsmarkt verder te reguleren hebben we een wetswijziging ingediend om een uitzendverbod mogelijk te maken. Ook hebben we een voorstel ingediend voor een uitzendverbod in de vleessector. Beide voorstellen zijn aangenomen. Hierdoor zal de arbeidsmigratie in specifieke sectoren worden verminderd.

Om meer grip te houden op de financiële sector is ons voorstel aangenomen om de Volksbank in publieke handen te houden.

Tijdens het belastingplan heeft onze fractie veel wetswijzigingen voorgesteld om het belastingstelsel eerlijker te maken. De coalitie vond dit niet nodig, dus heeft deze voorstellen weggestemd. Uiteraard blijven we ons inzetten voor een rechtvaardig belastingstelsel waarbij de zwaarste schouders en de grootste vervuilers de grootste lasten dragen. Wel is een voorstel aangenomen voor een verbod op belastingadvies door de trustsector om agressieve fiscale structuren om belasting te ontwijken tegen te gaan.

Op het gebied van vervoer hebben we het afgelopen jaar zeer actief gestreden voor betaalbaar en toegankelijk openbaar vervoer. We hebben bijvoorbeeld met een voorstel geprobeerd te op handen zijnde forse bezuinigingen op het ov terug te draaien. Helaas vindt de coalitie dit niet belangrijk genoeg, maar wij blijven ons hier continu voor inzetten. Wel kunnen we dankzij een initiatiefwet van ons binnenkort het openbaar vervoer weer wat meer in publieke handen brengen. Als deze wet wordt aangenomen kunnen provincies het regionale openbaar vervoer binnenkort weer zelf organiseren, in plaats van dat zij het verplicht moeten aanbesteden. Hierdoor zal ook de lokale bereikbaarheid verder verbeteren.

Omdat veel zaken tegenwoordig online worden geregeld, is het van belang dat iedereen toegang heeft tot het internet. We hebben daarom een voorstel gedaan voor betaalbaar internet voor minima, zodat niemand om financiële redenen geen toegang heeft tot het internet.

Veel toeslagenouders wachten helaas nog steeds op een rechtvaardig herstel van hun dossier. Door het trage optreden van de dienst komen we van het toeslagenschandaal in een herstelschandaal. De fractie heeft zich ook hard gemaakt voor de kinderen van toeslagenouders om die waar nodig zelfstandig als gedupeerden te erkennen en ondersteunen.

Klimaat, natuur en milieu

Met het huidige kabinet kunnen we helaas weinig goeds verwachten op het gebied van klimaat, natuur en milieu. De klimaatdoelen raken verder uit het zicht. Het stikstofprobleem wordt eerder groter dan kleiner. En een schoon leefmilieu is voor dit kabinet eerder een hindernis dan een opdracht. Ook op deze onderwerpen blijven wij ons echter hard inzetten. Zo is onlangs in de Tweede Kamer een wetsvoorstel van ons en de PvdD aangenomen voor een landelijk verbod op consumentenvuurwerk. Dit is fantastisch nieuws voor alle hulpverleners en dieren. Nu kunnen we samen toewerken naar een vuurwerktraditie die voor iederéén leuk is.

We werken elke dag aan een sociale energietransitie. Hiervoor hebben we onlangs een initiatiefnota voor een isolatie-offensief gepresenteerd. Dit plan richt zich op een grootschalige en rechtvaardige aanpak om woningen snel en efficiënt te isoleren, met bijzondere aandacht voor huishoudens in energiearmoede. Het biedt niet alleen verlichting voor de hoge energiekosten, maar helpt ook de CO₂-uitstoot drastisch te verlagen. Ook hebben we een initiatiefnota gemaakt en in de Kamer besproken over energiecorporaties. En bij de behandeling van de Energiewet hebben we 5

wetswijzigingen binnengehaald die onder andere zorgen voor het lokaal delen van energie.

Samen met boeren, voedselexperts, wetenschappers en natuurorganisaties hebben we recent een langetermijnvisie gepresenteerd voor de Nederlandse landbouw en voedselvoorziening: 'Goed Eten, Goed Boeren'. Verder hebben we een plan gepresenteerd voor een fundamentele hervorming van de pachtregels. Veel boeren huren hun grond, maar krijgen geen zekerheid voor de lange termijn. Zonder toekomstperspectief is investeren in duurzaamheid bijna onmogelijk. Met ons voorstel krijgen boeren meer zekerheid over hun grond. Ook organiseerden we een essaywedstrijd waarbij we mensen uitnodigden om hun ideeën te delen over beter natuurbeleid te delen, en organiseren we binnenkort een plattelandsfestival waarbij we over een duurzame toekomst van de landbouw in gesprek gaan.

We hebben ons op verschillende vlakken ingezet voor een schoon leefmilieu. Zo is ons voorstel aangenomen om te zorgen dat gezondheid als harde voorwaarde wordt meegenomen in de maatwerkafspraken bij Tata Steel over de toekomstige productie van groen staal bij dit grote bedrijf. Verder is een voorstel van ons aangenomen om een verbod op het lozen van de schadelijke stof PFAS te regelen. Ook is een voorstel van onze fractie aangenomen dat eventuele tegemoetkomingen aan de industrie alleen mogen als die industrie past bij de toekomstige Nederlandse economie. Dit betekent dat deze bedrijven een klimaatplan moeten hebben waarin afspraken worden gemaakt over verduurzaming van de productie.

Omdat in Nederland het grondbeleid zo is georganiseerd dat beleggers die speculeren met grondposities veel geld kunnen verdienen en woningbouw hierdoor nog duurder en ingewikkelder wordt, willen we dat de overheid weer meer regie krijgt over de grond. Op ons voorstel werkt het kabinet aan een zogenoemde planbatenheffing, waardoor winsten van speculanten kunnen worden afgeroomd door gemeenten.

De gaswinning in Groningen heeft veel mensen gedupeerd. Nog steeds is de schade niet afgehandeld. Het afgelopen jaar hebben wij weer geknokt voor de Groningers en dit blijven we doen tot de laatste schade opgelost is. We blijven ons dus inzetten voor versnelde versterking, verbetering van de leefbaarheid en compensatie voor gedupeerden. Het is ons afgelopen jaar onder andere gelukt om 2500 euro vrij te maken voor alle gedupeerden die nog wachten op versterking, zodat meer bewoners gebruik konden maken van verduurzamingsmaatregelen. En we hebben gedwongen onteigening in het aardbevingsgebied kunnen voorkomen door munitiedepots in precies dat gebied tegen te houden, omdat deze inwoners anders een tweede keer hard getroffen zouden worden.

Omdat we alle delen van het land op een betaalbare, toegankelijke en duurzame manier bereikbaar willen houden, nu en in de toekomst, zetten we ons in de Kamer in voor forse investeringen in nieuwe spoorlijnen zoals de Lelylijn, Nedersaksenlijn en het uitbreiden en onderhouden van het bestaande spoor. Helaas zien we dat de huidige coalitie zich ondanks de eigen afspraken hier niet voor inzet. Verder willen we dat de overheid zich houdt aan de belofte om de overlast van Schiphol terug te dringen. Ook hier zien we dat de coalitie als het puntje bij paaltje komt niet kiest voor een gezonde en leefbare toekomst van de omwonenden.

Buitenland

De afgelopen tijd stond het parlementaire werk op het terrein van buitenlandse zaken voornamelijk in het teken van de oorlog in Oekraïne en Gaza. We hebben ons continu hard gemaakt voor meer Nederlandse steun aan Oekraïne. We houden het kabinet scherp en zorgen ervoor dat het niet alleen in woorden Oekraïne onverminderd steunt, maar dat daar ook financiële en materiële consequenties aan worden verbonden. Meerdere fractieleden dienden moties in om ervoor te zorgen dat de steun aan Oekraïne nu en in komende jaren onverminderd wordt voortgezet. Ook dienden we meermaals

moties in om Rusland meer sancties op te leggen. We kregen bijvoorbeeld een meerderheid voor het pleiten voor sancties op Russisch LNG, waar nog steeds geen sancties op liggen.

Met betrekking tot de oorlog in Gaza en het geweld op de Westelijke Jordaanoever voeren we scherp oppositie tegen de meedogenloze en harteloze standpunten van dit kabinet. De oorlogsmisdaden, etnische zuivering en het genocidaal geweld verdienen ferme veroordeling en serieuze consequenties, in plaats van zwijgen of zelfs steun van de Nederlandse regering. De rechtse meerderheid in de Kamer houdt veel van onze initiatieven, bijvoorbeeld voor opschorting van wapenhandel met Israël en opschorting van het Associatieverdrag, consistent tegen. Wel hebben we met succes initiatief genomen om kolonisten op de Westelijke Jordaanoever op de EU-mensenrechtensanctielijst te plaatsen.

Terwijl het kabinet de bezem haalt door het OS-budget hebben we de pijn enigszins weten te verzachten voor lokale organisaties in ontwikkelingslanden, die door onze motie worden uitgezonderd van de eis dat ze 50% eigen fondsen moeten regelen. Ook hebben we met succes gepleit voor Nederlandse steun voor sancties tegen Rwanda wegens de oorlog in de Democratische Republiek Congo. Daarnaast heeft onze druk ertoe geleid dat er een onafhankelijk onderzoek komt naar misstanden bij een door Nederland gefinancierd gasproject in Mozambique.

Onderwijs en zorg

De afgelopen maanden hebben onze onderwijswoordvoerders actiegevoerd tegen de bezuinigingen op het onderwijs. Mede dankzij deze acties is de langstudeerboete gelukkig van tafel. Verdere actie blijft echter nodig omdat ook recent bij de voorjaarsnota het kabinet heeft aangekondigd extra te gaan bezuinigen op leerlingen die juist extra ondersteuning nodig hebben.

In heel het land horen we de meest schrijnende verhalen over mensen die geen (vaste) huisarts meer hebben. Om ervoor te zorgen dat mensen weer kunnen rekenen op een vertrouwd gezicht in de wijk hebben we allerlei concrete voorstellen gedaan voor het behoud van de huisarts en tegen commercie. Zo zijn onze voorstellen aangenomen die huisartsen sneller aan betaalbare huisvesting helpen en het zorgcowboys moeilijker maken om winst te maken over de ruggen van patiënten. Deze voorstellen hebben hetzelfde doel: zorgen dat de huisarts weer het belangrijke werk kan doen en kwaliteit van zorg weer voorop komt te staan.

Ook hebben we ons het afgelopen jaar keihard ingezet om de commercialisering en de opkomst van private equity in de publieke sector tegen te gaan. We dienden een initiatiefwet in die ervoor zorgt dat de marktmeester uitwassen van doorgeschoten marktwerking beter kan aanpakken. Ook hebben we vele voorstellen gedaan om winstuitkeringen in de zorg te beperken en de toezichthouder meer mogelijkheden te geven om misstanden tegen te gaan. Zorg draait namelijk om mensen, niet om winsten van investeerders.

Verder is bij de zorgbegroting een wetswijziging van ons aangenomen om 7 miljoen euro extra vrij te maken om de vaccinatiegraad in Nederland te verhogen.

Samen met de SP hebben we een initiatiefnota ingediend om dakloosheid tegen te gaan en is bij de begroting een voorstel aangenomen om extra geld beschikbaar te stellen voor straatartsen die medische zorg geven aan daklozen.

Het afgelopen jaar is ook jeugdzorg een belangrijk thema geweest en hebben we onze strijd voor de jongeren in de jeugdzorg voortgezet. Zo is er bij de begroting via een wetswijziging geregeld dat er geld komt voor nazorg van slachtoffers van misstanden in de jeugdzorg. Ook zijn zeven wijzigingen van ons op de Jeugdwet aangenomen. Dit betekent onder meer dat jongeren en ouders meer inspraak krijgen in beleid en dat het toezicht wordt verbeterd.

Verder is de initiatiefwet integrale suïcidepreventie die we met een aantal andere partijen hadden ingediend aangenomen. Ook is dankzij een voorstel van ons de standaard extra rijbewijskeuring voor mensen met autisme afgeschaft, omdat het stigmatiserend is. En komt er dankzij ons een voorstel van ons een wettelijk verbod op non-consensuele, niet-noodzakelijke medische behandeling van interseksekinderen.

Op het gebied van ouderenzorg hebben we een initiatiefnota ingediend over wijkgerichte zorg door zorgzame buurten.

Afgelopen jaar hebben we ons hard ingezet voor het openhouden van zwembaden als essentiële voorziening en voor het toegankelijk maken van zwembaden. Zo hebben we een wetswijziging aangenomen gekregen waarbij 0,7 miljoen euro vrijkomt voor het Jeugdfonds Sport en Cultuur voor zwembaden voor kinderen die opgroeien in armoede en hebben we de regering opgeroepen om samen met gemeenten tot een plan te komen om openbare zwembaden in publieke handen te houden.

We hebben ons hard gemaakt om kansengelijkheid via en in het onderwijs te vergroten. Zo hamerden we op gratis leermiddelen, waaronder ook digitale devices, zoals laptops en verzetten we ons tegen bezuinigingen op programma's die kansengelijkheid bevorderen, zoals 'School en omgeving'. Verder hebben we geijverd om de verdienmodellen van detacheringsbureaus voor leraren aan te pakken en is mede op ons initiatief een begin gemaakt om hetzelfde te doen voor verdienmodellen op schoolboeken. Dankzij onze ingediende motie komt er vanaf 2027 eindelijk een verplichte stagevergoeding. Ook hebben we ons ingezet om de arbeidspositie van NT-2 docenten te verbeteren.

Onlangs lanceerden we een mediaplan over sterke publieke media met daarin ook het voorstel de NTR als taakomroep te behouden. Dit voorstel is aangenomen. Daarmee blijven ongebonden culturele-, educatieve- en kinderprogramma's bij de publieke omroep geborgd. Hiermee corrigeerde de Kamer op ons initiatief het kabinet.

Democratie en rechtsstaat

Door het huidige kabinet en de internationale ontwikkelingen nemen de zorgen over onze rechtsstaat steeds verder toe. Om onze vrije en open samenleving te kunnen blijven behouden zetten we ons dagelijks in de Kamer in om de democratie en de rechtsstaat te versterken. Dit is niet altijd even gemakkelijk, maar we blijven hiervoor strijden in de Kamer. Zo zetten we ons in voor het toegankelijk maken van het recht door aan te dringen op voldoende toegang voor rechtsbijstand en voor het waarborgen van belangrijke grondrechten zoals het demonstratierecht, vrije pers, de bescherming van onze (digitale) persoonlijke levenssfeer en het tegengaan van discriminatie en racisme. En hebben we ons ingezet voor meer discriminatierechercheurs om ervoor te zorgen dat de explosieve toename van meldingen van antisemitisme en moslimdiscriminatie leidt tot meer opsporing en vervolging van discriminatie. Ook blijven we ons inzetten voor de positie van lhbtq+-personen. Ook zij hebben helaas nog vaak te maken met discriminatie.

Veiligheid is een van de kerntaken van de overheid. We blijven ons daarom onvermoeibaar inzetten voor voldoende politieagenten in wijken en dorpen en voor adequate opsporing en vervolging van criminaliteit. De aanpak van geweld tegen groepen in de samenleving die extra kwetsbaar zijn, is voor ons een belangrijke prioriteit. Afgelopen jaar werd een initiatiefwetsvoorstel dat we samen met de ChristenUnie indienden om 'hatecrimes' zwaarder te bestraffen aangenomen. Hierdoor wordt het strafmaximum verhoogd voor delicten die gepleegd worden met een discriminatoir aspect. Verder is door een voorstel van ons bij de begroting tien miljoen euro extra gereserveerd voor de aanpak van femicide.

In een sterke democratische rechtsstaat moeten ook de gemeenten hun belangrijke werk goed kunnen uitvoeren. Door de dreigende bezuinigingen zijn zij hiertoe echter steeds minder in staat. We hebben de afgelopen tijd ons stevig ingezet voor voldoende

financiële middelen voor gemeenten, zodat zij kunnen blijven zorgen voor wat hun inwoners van hen verwachten: toegankelijke lokale voorzieningen, voldoende betaalbare woningen, onderhoud van de openbare ruimte, goede jeugdzorg en toereikende zorg en sociale regelingen.

Ook internationaal zetten we ons in voor de rechtsstaat. Dit doen we door pal te staan voor de vrijheden voor bijvoorbeeld lhbtq+-personen en te pleiten voor sancties wanneer landen, zoals bijvoorbeeld Hongarije, de rechtsstaat ondermijnen. We hebben meerdere moties ingediend om de EU-cohesiegelden in te houden, Nederland zich te laten aansluiten bij de inbraakprocedure voor de *'foreign agents law'* en de zogenoemde EU artikel-7 procedure verder te brengen. Tevens zette de fractie zich in om de EU niet meer te laten gijzelen door Hongarije op buitenlandbeleid, door ervoor te pleiten om op te trekken met gelijkgezinde landen en om stemmen per gekwalificeerde meerderheid in het EU-buitenlandbeleid te laten gelden.

Het versterken van de democratie is ook nodig in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Onlangs dienden we daarom een initiatiefwet in om de inwoners van Aruba, Curaçao en Sint-Maarten – net als de inwoners van Bonaire, Sint-Eustatius en Saba - eindelijk stemrecht te geven voor de Tweede Kamer, zodat ze ook invloed krijgen op wetgeving die ook hun Caribische landen raakt.

Tegenwoordig is het niet alleen belangrijk om in de fysieke wereld de rechtsstaat te beschermen. Ook online zien we dat er steeds meer risico's zijn en is het van groot belang om de onlinewereld te reguleren. Onze fractie is een van de actiefste fracties in de Kamer op het gebied van digitalisering. Zo hebben we onlangs een voorstel gedaan om de overheid minder afhankelijk te laten zijn van de grote *big tech* bedrijven, hebben we een initiatiefnota geschreven over digitale autonomie en is ons voorstel aangenomen dat Nederland een eigen AI-fabriek moet opzetten. Ook hebben we een aantal voorstellen gedaan om onze digitale infrastructuur te beschermen tegen

sabotageacties. En tot slot is op ons initiatief een manifest geschreven met bijna alle andere fracties in de Kamer voor een toegankelijke digitale overheid.

Verantwoording fractie Europees Parlement 2024

Verantwoording fractie Europees Parlement 2024

De Europese Verkiezingen

2024 stond in het teken van Europese verkiezingen. Voor de eerste keer gingen we als GroenLinks-PvdA samen de Europese verkiezingen in met een gezamenlijke lijst en een één programma. We werden met acht zetels de grootste van Nederland in het Europees Parlement.

De fractie bestaat uit Bas Eickhout, Mohammed Chahim, Marit Maij, Kim van Sparrentak, Tineke Strik, Thijs Reuten, Lara Wolters en Catarina Vieira. De fractieleden zijn vertegenwoordigd in de twee Europese groepen waar onze partijen hun oorsprong hebben, de Greens en de Socialists & Democrats. Binnen deze Europese groepen zetten we ons in om het geluid van GroenLinks-PvdA zo goed mogelijk te laten doorklinken en op deze manier zoveel mogelijk neuzen dezelfde kant op te krijgen in Europese besluitvorming. Zo vormen we samen een zo stevig mogelijke kracht en zetten we ons maximaal in om invloed te hebben om de Europese politiek groener en socialer te maken.

De Europarlementariërs zitten op zoveel mogelijk prominente posities, om invloed te kunnen hebben op de debatten en stemmingen, bijvoorbeeld als coördinatoren in Commissies voor de groepen of als onderhandelaars op wetten. Ook is Bas voorzitter van de Greens en onderhandelt zo direct met Commissievoorzitter Von der Leyen en andere groepsvoorzitters in het Parlement. Hij is de enige Nederlander met deze functie. En Mohammed heeft als vice-voorzitter van S&D in de top van de S&D invloed op de groepslijnen en onderhandelingen.

De verantwoording in deze congresbundel gaat over de inzet van de GroenLinks-PvdA fractie in het nieuwe mandaat van het Europees Parlement in 2024. Gezien de grootte

van de dossiers en de lange termijnen, kan dit geen compleet overzicht, maar slechts een samenvatting van de belangrijkste onderwerpen zijn.

Een nieuw mandaat: een nieuwe Europese Commissie en nieuwe geopolitiek

Na de verkiezingen kregen we te maken met een veel rechtser Europees Parlement en een gespannen geopolitieke situatie na de herverkiezing van Trump. Na de verkiezingen had Von der Leyen - in tegenstelling tot het vorige mandaat - met de christendemocraten, liberalen en sociaaldemocraten alleen geen meerderheid. Steun van zowel de Greens en S&D was dus essentieel voor de herverkiezing. Deze onderhandelingen voerde GroenLinks-PvdA zowel vanuit de Groene, als de Sociaaldemocratische fractie, met daarbij dezelfde doelen.

Bij de onderhandelingen en hoorzittingen voor het instemmen van de nieuwe Eurocommissarissen konden we een aantal belangrijke punten vastleggen in het werkprogramma van de Europese Commissie en de opdrachtbrieven voor de individuele Eurocommissarissen. Zo kregen we een Clean Industrial Deal in combinatie met een Europees investeringsfonds voor concurrentievermogen. Ook is het ons gelukt om een toezegging te krijgen dat het nieuwe ambitieuze klimaatdoel van 90% CO₂-reductie voor 2040 wettelijk wordt vastgelegd. Daarnaast committeert de Commissie zich aan het sterker voorwaardelijk maken van EU-geld aan de staat van de rechtsstaat, zoals de inzet van GroenLinks-PvdA was bij de onderhandelingen. Ook komt er eindelijk een “Betaalbaar Huisvestingsplan”, een harde eis van GroenLinks-PvdA. Wel blijft GroenLinks-PvdA zeer kritisch op de dereguleringskoers van de nieuwe Europese Commissie, net als het afzwakken van milieubeleid. We staan niet achter het totaal falende beleid van de Commissie richting de schendingen van het internationaal recht door Israël in Palestijnse gebieden. Ook hekelt de fractie het feit dat de Commissie zich laat verleiden tot falende en inhumane proefballonnetjes op migratiebeleid. Daarnaast

blijven we erop toezien dat solidariteit en sociaal beleid hoog op de prioriteitenlijst staan in een tijd waarin financieel rondkomen voor veel mensen onzeker is.

Klimaat en milieu

Onder druk van boerenprotesten, de oorlog in Oekraïne en inflatie, staat de steun voor de Green Deal al enkele jaren onder druk. Compromissen op groene thema's werden steeds moeilijker. Begin 2024 aan het einde van het vorige mandaat, stemde het Europees Parlement en de EU-landen nog ondanks gigantische tegendruk voor de Natuurherstelwet van toenmalig commissaris Frans Timmermans, waar GroenLinks-PvdA zich stevig voor heeft ingezet. Met deze regels moeten EU-landen aan de slag met het herstel van natuur in land- en zeegebieden.

Hoewel klimaatbeleid overeind bleef, werd wetgeving op het gebied van natuur en milieu echter steeds vaker afgezwakt of zelfs weggestemd. De keuze van de kiezer voor een nieuw, conservatiever, Europees Parlement heeft de druk alleen maar vergroot. Met de keuze voor een nieuwe Europese Commissie, en de agenda voor de komende vijf jaar, was het dan ook van groot belang de behaalde successen van afgelopen jaren te beschermen en in de agenda verder uitvoering te geven aan alle doelen die onder de Green Deal zijn gesteld.

Onze fractie heeft zich daarom nadrukkelijk bemoeid met de onderhandelingen over het mandaat van de Commissie. Op alle thema's, maar specifiek voor de thema's van de Green Deal. Er is ingezet op een duidelijke lijn die terugkomt in alle stukken van de Commissie: de ambities van de Green Deal worden voortgezet. Specifiek wat betreft klimaat blijft Europa zich inzetten op 90% reductie van broeikasgassen in 2040.

De klimaatagenda heeft verder vorm gekregen in de Clean Industrial Deal, een voortzetting en uitvoering van de Green Deal voor de industrie en het antwoord van de Commissie op het afnemende concurrentievermogen van de EU. Al voor de verkiezingen heeft GroenLinks-PvdA een visiestuk op Europese Groene Industriepolitiek

gepresenteerd en dat ook in Brussel verder vorm gegeven met andere progressieve parlementariërs. Het belang van groene industriepolitiek en veel van de ideeën uit onze visie zijn overgenomen in de plannen van de Commissie. Grote investeringen in de Europese groene innovatieve industrie, gebouwd op duurzame energie en meer Europese vraag naar groene producten, zijn hier de pijlers. Eind dit jaar kunnen we de eerste wetgevende voorstellen verwachten die de energietransitie en de transitie van de industrie moeten versnellen. Op korte termijn komt er bijvoorbeeld een Industrial Decarbonisation Accelerator Act, die vergunningsprocessen voor duurzame projecten moet vereenvoudigen en bijdragen aan marktcreatie voor groene producten door CO2-labels.

Ook wat betreft circulaire economie hebben we de plannen weten te versterken. Verder zal er een voorstel komen voor het versneld elektrificeren van bedrijfswagens in Europa. Ook haalde we binnen dat de Europese Commissie zich voor het eerst volmondig aan het uitfasen van fossiele subsidies committeerde na druk van GroenLinks-PvdA. Daarnaast pleit GroenLinks-PvdA voor ambitieuze staatssteunmaatregelen om de energietransitie te versnellen.

Helaas hebben we ook onze verliezen moeten nemen. Hoewel de hoofdlijnen van de Green Deal overeind blijven staan, wordt deze wel degelijk aangevallen, soms succesvol. Denk aan het verlagen van de beschermingsstatus van de wolf of het versoepelen van subsidie eisen voor boeren, zodat vervuilende productiewijzen niet hoeven te veranderen. We blijven er - samen met andere progressieve partijen - voor strijden in dit Parlement om deze veranderingen zo klein als mogelijk te houden.

Sociale zaken

GroenLinks-PvdA zet zich in om arbeidsrechten ook op Europees niveau te verankeren. In meerdere rapporten heeft de fractie voor elkaar gekregen dat het Europees Parlement

oproept tot betere sociale en groene voorwaarden bij publieke aanbestedingen, en zich hard te maken voor wetgeving ter bescherming van psychische klachten. De Commissie zal deze boodschappen van het Europees Parlement serieus moeten nemen.

Na lange onderhandelingen werd in februari een akkoord gesloten op de platformwerkwet, een belangrijke overwinning voor werknemersrechten.

Platformwerkers, zoals maaltijdbezorgers en Uberchauffeurs, zullen beter bescherming genieten tegen surveillance met nieuwe regels voor algoritmisch management. De regels zorgen ook voor een betere aanpak van schijnzelfstandigheid.

Parlementariërs van GroenLinks-PvdA roepen de Europese Commissie al jaren op concrete voorstellen te doen om wonen weer betaalbaar te maken. In de nieuwe Europese Commissie is er nu voor de eerste keer een Commissaris voor Wonen en de Europese Commissie werkt aan een Europees Plan voor Betaalbaar Wonen. De Commissie kondigde verder aan werk te maken van meer Europese financiering en het aanpassen van staatssteunregels.

Democratie en rechtsstaat

De rechtsstaat staat in veel Europese landen nog steeds onder grote druk. Het Europees Parlement is een voorloper om dit tij te keren, met GroenLinks-PvdA als aanjagers. We waren hoofdonderhandelaar van het Hongarije-rapport van het Europees Parlement. In het najaar waren we op werkbezoek naar Hongarije om daar met NGO's, rechters en activisten te spreken. Eerder liet GroenLinks-PvdA al de rechtsstaat-afbraak in Hongarije in kaart brengen en riep ze op tot systematische inbreukprocedures. Daarnaast sprak GroenLinks-PvdA zich actief uit tegen de rechtsstaat-afbraak in Griekenland en Italië.

Na de verkiezing van Trump werd het pijnlijk duidelijk hoe onze afhankelijkheid van een kleine groep grote techbedrijven uit de VS en China een gevaar is in deze instabiele geopolitieke wereld. GroenLinks-PvdA heeft het afgelopen jaar weer hard gewerkt aan

het fundamenteel veranderen van dit ongezonde systeem. Dit jaar kregen we eindelijk een toezegging voor de aanpak van verslavend ontwerp van mobiele telefoons en online diensten in de aankomende Digital Fairness Act. Ook drong onze fractie aan op onderzoek naar de polariserende algoritmen van X na de verkiezingen in de VS en Duitsland en op maatregelen tegen TikTok na de verkiezingen in Roemenië, waarna de Commissie onderzoeken instelde. Daarnaast hebben we initiatieven gelanceerd om onze kritieke afhankelijkheden van Big Tech in kaart te brengen en af te bouwen.

Het progressieve blok in het Europees Parlement blijft strijden voor vooruitgang op gendergelijkheid én het - in het huidige politieke klimaat helaas ook noodzakelijke - behouden van wat we al hebben bereikt. In verschillende resoluties van het Europees Parlement wordt opgeroepen voor de bescherming van vrouwen in crisis- en conflictgebieden en het bieden van slachtofferhulp van slachtoffers van seksueel geweld. Onze fractie strijdt voor gendergelijkheid en seksuele en reproductieve rechten in Europa en wereldwijd, bijvoorbeeld via ontwikkelingssamenwerking of EU optreden als rechten geschonden worden.

Helaas staan de mensenrechten van LHBTIQ-ers in veel (Europese) landen steeds meer onder druk. We leverden de voorzitter van de LHBTIQ+ intergroup, die 100+ Europarlementariërs samenbrengt, om gezamenlijk met de vuist op tafel te kunnen slaan. Op deze manier kregen we de toezegging om conversietherapie in heel Europa te verbieden. Ook oefenen we zo achter de schermen druk uit, en spraken we ons in coördinatie met de Intergroup en met lokale activisten uit tegen anti-LHBTIQ+ wetgeving in onder andere Bulgarije, Georgië en Ghana.

Migratie en asiel

GL-PvdA strijdt tegen het uitbuiten van arbeidsmigranten als verdienmodel om op de laagste prijs te concurreren. We pleitten voor wetgeving om de uitbuiting van voornamelijk arbeidsmigranten aan te pakken door de keten van onderaanneming te

verkleinen. Ook stelden we vragen aan de Commissie over het uitblijven van voldoende handvatten voor de Europese Arbeidsautoriteit om te handhaven op misstanden richting arbeidsmigranten uit derdelanden en zetten we ons in om de autoriteit een breder mandaat te geven.

GroenLinks-PvdA staat pal voor het recht op asiel in Europa en de humane opvang van vluchtelingen. We zetten in op een eerlijke verdeling van de verantwoordelijkheid tussen alle EU-lidstaten, zowel voor de spreiding van asielzoekers over Europa als voor humane opvang en fatsoenlijke asielprocedures met juridische waarborgen en snelle duidelijkheid. We bevorderen dat wie geen recht op asiel heeft, snel terugkeert naar het land van herkomst. Vorig jaar is het migratiepact aangenomen. GroenLinks-PvdA heeft alle wetten individueel op inhoud beoordeeld, en was daarbij positief over zaken die daadwerkelijk leiden tot meer regie op migratie en verbeteringen, maar zeer kritisch op de wetten die de situatie verslechteren of onder de morele ondergrens zijn gezakt.

GroenLinks-PvdA blijft hameren op het respecteren van mensenrechten en meer transparantie bij de schimmige migratiedeals van de EU. We schreven een kritisch rapport over het voornemen van de Europese Commissie om een blanco cheque van 4 miljard aan Egypte toe te kennen zonder enkele voorwaarden. Ook kreeg GroenLinks-PvdA een meerderheid van het Europees Parlement achter een kritische resolutie over de Tunesiëdeal.

Buitenland

Op gebied van defensie en veiligheid, hebben we ons ingezet voor een sterkere en meer Europese defensie. De doelstelling is om aanbestedingen, grote ontwikkelprojecten, lange termijn planning van capaciteit, en militaire oefeningen zoveel mogelijk op Europees niveau te laten plaatsvinden. Daarnaast betoogden we dat sterkere defensie moet bouwen op een sterke sociale cohesie, democratische weerbaarheid en

energieveiligheid, en niet moet lijden tot overwinsten voor grote Europese defensiebedrijven.

GroenLinks-PvdA staat pal achter Oekraïne, en zet zich voortdurend in om genoeg politieke, militaire en financiële steun voor Oekraïne te verzekeren. Daartoe initieert GroenLinks-PvdA eigen resoluties, en steunt het voorstellen van anderen. Ook roept de fractie de EU op zich in te spannen voor een eerlijke en duurzame vrede met respect voor het internationaal recht. Onder andere door de druk op Poetin te verhogen door verdere sancties, bevroren tegoeden te gebruiken en maatregelen tegen de import van Russische energie. Ook blijven we werken aan voorstellen die de toetreding van Oekraïne bevorderen. In oktober gaf het Parlement goedkeuring aan een lening van 35 miljard euro aan Oekraïne, voor het eerst gefinancierd door de rente op bevroren Russische tegoeden.

Onder leiding van Commissievoorzitter Von der Leyen was er nauwelijks kritiek vanuit de EU op de oorlogsmisdaden van Israël in Gaza en de kolonisatie van de Westelijke Jordaanoever. GroenLinks-PvdA hekelt het inhumane en hypocriete EU-beleid en maakt zich hard voor een beleid gebaseerd op internationaal recht. In debatten proberen we dit af te dwingen, met schriftelijke vragen en brieven aan de Commissie voor meer humanitaire hulp, forse steun aan het Internationale Gerechtshof en het Internationale Strafhof, en concrete EU-maatregelen om een koerswijziging bij Israël af te dwingen, waaronder opschorting van het associatieverdrag en een wapen exportverbod.

GL-PvdA zet zich in voor mensenrechten wereldwijd. We gaven een stem aan onderdrukte Palestijnen, humanitaire organisaties en ook activisten uit Myanmar, Thailand en Cambodja door hen uit te nodigen in het Europees Parlement om hun verhaal te kunnen vertellen.

Het ontbreekt de EU helaas aan echte politieke wil om werk te maken van toetreding van de kandidaat-lidstaten in Zuidoost Europa (Westelijke Balkan). Het gebrek aan een geloofwaardig vooruitzicht opent bovendien de deur voor andere geopolitieke invloeden, zoals de destabiliserende rol die Rusland speelt in onder meer Bosnië-Herzegovina, Servië en Moldavië. GroenLinks-PvdA houdt zich bezig met de EU-toetredingsprocessen van veel kandidaat-lidstaten, waaronder uiteraard ook Oekraïne en Moldavië, en met het bevorderen van de kandidaat status voor Kosovo. Bijzondere aandacht is er voor Bosnië en Herzegovina, Oekraïne en Noord-Macedonië. Er zijn regelmatig bezoeken naar kandidaat-lidstaten en contacten met regeringen, parlementaire delegaties, het maatschappelijk middenveld, en andere belanghebbenden over de broodnodige democratische hervormingen om aan de voorwaarden voor toetreding te voldoen. Tegelijkertijd roept onze fractie de Europese Commissie tijdens debatten in het Parlement ter verantwoording over de niet nagekomen afspraken richting toetredingslanden. En pleiten we ervoor financiering sterker te koppelen aan rechtsstatelijke verbeteringen en meer geld vrij te maken voor NGO's in de Westelijke Balkan. We betuigen onze steun aan de protesten in Servië en pleiten voor een slimme aanpak van autocratische leiders in Servië, Bosnië en Herzegovina door de EU-instituten.

Economie en handel

Een instabiele geopolitieke wereld, de uitdagingen waar Europa voor staat en de nodige inzet op Europese oplossingen vragen om grote investeringen. Dit kan alleen met een gemoderniseerd en hoger EU-budget met nieuwe eigen middelen en gezamenlijke financiering. Alleen al voor ons concurrentievermogen moeten we 800 miljard per jaar extra investeren, waarvan 150 miljard publiek geld. In de hoorzittingen zei de Commissie een budget met hogere bijdragen van lidstaten en nieuwe eigen middelen toe. Maar de vraag 'hoe' wordt steeds vooruitgeschoven. GroenLinks-PvdA blijft strijden voor nieuwe investeringen in de Europese industrie en innovatie, dat EU-uitgaven in lijn zijn met de

klimaatdoelen en dat de EU blijft investeren in een sterk sociaal fundament - vooral in deze geopolitiek instabiele tijd. Daarnaast willen we het veel makkelijker maken om te investeren in Europese bedrijven, ook over de grens.

Na de verkiezingen van Trump dreigde hij al snel met handelstarieven. GroenLinks-PvdA zat daarom bovenop het voorbereiden van een sterke EU-reactie op een mogelijke handelsoorlog met de VS. Daarnaast ondertekende Von der Leyen in december 2024 het concept vrijhandelsverdrag, waar de fractie kritisch op is. GroenLinks-PvdA wil nieuwe handelssamenwerking met landen wereldwijd voor diversificatie van onze toeleveringsketens en ziet een kans om juist nu afdwingbare bepalingen over onder andere mensenrechten, arbeidsomstandigheden, klimaat en milieu op te nemen.

Vorig jaar werd de zwaarbevochten antiwegkijkwet aangenomen, waarin GroenLinks-PvdA een hoofdrol heeft gespeeld als hoofdonderhandelaar. Deze wet verplicht multinationals om mensenrechten en milieu-eisen te respecteren, maar staat sinds het nieuwe mandaat onder grote druk. GroenLinks-PvdA zal zich er voor blijven inzetten dat een concurrerende economie niets te maken heeft met misère en uitbuiting.

Verantwoording Eerste Kamerfractie 2024

Verantwoording Eerste Kamerfractie 2024

2024: Een steeds politiekere Eerste Kamer

Met de verkiezingsuitslag van de Tweede Kamer vers in het geheugen begint het kalenderjaar in 2024 met vuurwerk. De Spreidingswet staat als eerste op de agenda, waardoor naast de gebruikelijke dinsdag ook meteen de eerste maandag na het Kerstreces wordt ingeruimd. Toenmalig staatssecretaris van Asiel en Migratie Eric van der Burg (VVD) verdedigt de Spreidingswet die zijn eigen partij in de Tweede Kamer nog naar de prullenbak probeerde te verwijzen. Dankzij de oude samenstelling van de Tweede Kamer haalt deze het toch, waarna de senaatfractie van de VVD de sleutel in handen krijgt. Van der Burg, oud-senator, verdedigt met GroenLinks-PvdA senator Farah Karimi aan zijn zijde met verve de Spreidingswet die het toch haalt met steun van zijn VVD. De eerste slag is gewonnen, ondanks het aan de horizon opdoemende PVV-kabinet.

In haar bijdrage waarschuwt Karimi voor de gevaren van extreemrechts, dat vaak via samenwerking met middenpartijen aan de macht komt. Ze benoemt VVD, NSC en BBB als "enablers" van dit kabinet en confronteert Faber met haar racistische uitspraken en eerdere steun aan de omvolkingstheorie. Deze bijdrage wordt meer dan een half miljoen keer bekeken en gedeeld op sociale media. Naast haar woordvoerderschap op Asiel en Migratie is Karimi actief als woordvoerder Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Dankzij haar vasthoudende inzet is het SOFA-verdrag tussen Nederland en Israël – over de status van Israëlische militairen – sinds 2023 in procedure en inmiddels van de plenaire agenda van de Eerste Kamer gehaald.

Internationaal is Karimi delegatieleider van de Nederlandse afvaardiging naar de Parlementaire Assemblee van de OVSE (OVSEPA) en speciaal vertegenwoordiger voor

Centraal-Azië. Ze leidde parlementaire missies naar Kazachstan, Oezbekistan en Turkmenistan, waar ze gesprekken voerde met parlementariërs, regeringen, Ngo's en wetenschappers over klimaatverandering, waterbeheer en vrouwenrechten. In juli 2024 resulteerde dit in een unaniem aangenomen resolutie ingediend door haar tijdens de jaarvergadering van de OVSEPA in Boekarest. Alle vijf Centraal-Aziatische landen leverden input voor deze oproep tot intensivering van regionale samenwerking op klimaat en water. Ook wordt sterk ingezet op educatie en het betrekken van de lokale bevolking. Karimi is daarnaast vicevoorzitter van de migratiecommissie binnen de OVSEPA. Ze blijft zich krachtig uitspreken voor de rechten van migranten en vluchtelingen, steun aan Oekraïne, en tegen de genocide door Israël op Palestijnen in Gaza.

“De frustratie bij dom rechts was groot, omdat ze vonden dat de Kamer de verkiezingsuitslag geweld aandeed door de Spreidingswet aan te nemen”, aldus Farah. “Complete onzin natuurlijk. Ze riepen dat ze de wet als eerste weer zouden afschaffen, maar tot nu toe is Faber een jaar bezig en staat de Spreidingswet als een huis.” Senator Farah Karimi was ook invloedrijk op het internationale toneel binnen de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Als speciaal vertegenwoordiger voor Centraal-Azië van de Parlementaire Assemblee van de OVSE leidde zij diplomatieke missies naar onder meer Turkmenistan, Albanië en Kirgizië, gericht op regionale samenwerking, klimaatbestendigheid en mensenrechten.

In april 2024 bezocht Karimi Turkmenistan, waar ze gesprekken voerde met parlementaire en regeringsvertegenwoordigers over klimaatverandering, waterbeheer en de bevordering van vrouwenrechten. Ze benadrukte het belang van gezamenlijke actie tegen de gevolgen van klimaatverandering en het versterken van parlementaire samenwerking in de regio. In april 2025 reisde Karimi naar Kirgizië, waar zij onder meer sprak met de voorzitter van het parlement en de minister van Natuurlijke Hulpbronnen

over grensoverschrijdende samenwerking en klimaatbeleid. Ze prees de historische grensakkoorden tussen Kirgizië, Tadzjikistan en Oezbekistan als voorbeelden van vreedzame conflictresolutie en benadrukte de rol van parlementaire diplomatie bij het bevorderen van regionale stabiliteit.

Een paar weken later was de volgende overwinning een feit door het verwerpen van de Wet afbouw salderingsregeling. Senator Ferd Crone, goed voor 14 GroenLinks-PvdA zetels, bouwt een succesvolle gelegenheidssamenwerking met de BBB (16 zetels) tegen de afbouw van de salderingsregeling. "Door dit wetsvoorstel werd de salderingsregeling van 1 januari 2025 tot 1 januari 2031 geleidelijk afgebouwd tot nul. Onverkoopbaar omdat nu eindelijk de huurders en lage en middeninkomens voor het eerst zonnepanelen konden aanschaffen", aldus Ferd, die later in het jaar nog drie energiewetten doorbouwde op zijn samenwerking met de BBB. Bij zowel de Energiewet, het wetsvoorstel gemeentelijke instrumenten (WGIW) als opnieuw de afschaffing van de saldering lukte het daardoor substantiële toezeggingen binnen te halen over energierekening, meer toezicht op de (grote) bedrijven, tegen energiearmoede en een duurzame energietransitie. Al moet worden gezegd, het nieuwe kabinet schrapte alsnog de salderingsregeling en staat op de rem bij het klimaatbeleid.

In 2024 profileerde senator Noortje Thijssen zich als een drijvende kracht achter het agenderen van waterbeleid in de Eerste Kamer. Als woordvoerder Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving voor GroenLinks-PvdA organiseerde zij vier deskundigenbijeenkomsten waarin thema's als waterveiligheid, waterkwaliteit en het principe 'water en bodem sturend' centraal stonden. "Dit thema stond amper op de radar terwijl het zo fundamenteel belangrijk is", aldus Thijssen. Deze sessies brachten experts, beleidsmakers en volksvertegenwoordigers samen en legden de basis voor een breder Kamerdebat over de toekomst van het Nederlandse waterbeheer.

Een belangrijk moment was de door GroenLinks-PvdA georganiseerde Statendag in de

Eerste Kamer, waar Thijssen een ‘watertafel’ initieerde. Deze bijeenkomst bood provinciale en gemeentelijke bestuurders de gelegenheid om hun zorgen en inzichten te delen, die vervolgens werden ingebracht in het parlementaire proces. Thijssen streeft ernaar deze input in 2025 te kapitaliseren met een schriftelijke inbreng en een themadebat, waarin de langetermijnvisie op waterbeheer centraal zal staan.

Naast haar focus op waterbeleid was Thijssen actief betrokken bij de behandeling van de begroting Infrastructuur en Waterstaat 2024 en leverde zij inbreng voor het wetsvoorstel over de versterking van het profijtbeginsel bij de watersysteemheffing. Haar inzet weerspiegelt een bredere visie waarin duurzaamheid, rechtvaardigheid en toekomstbestendigheid hand in hand gaan.

Nog in diezelfde maand februari strandde helaas de Wet toezicht gelijke kansen bij werving. Vicefractievoorzitter en arbeidsmarkt-woordvoerder Mei Li Vos maakte zich hard om met name voor Nederlanders met een migratieachtergrond en ouderen discriminatie op de arbeidsmarkt te verminderen. “De regering wil met dit voorstel de norm onderschrijven dat bij werving en selectie geen discriminatie mag plaatsvinden. Helaas draaiden zowel de VVD als de BBB ten opzichte van hun Tweede Kamerfractie”, aldus Mei Li, die zich niet aan de indruk kon onttrekken dat de onderhandelingen van VVD en BBB met de PVV hier doorheen speelden. “De partijen die tegenstemden, SGP, PVV, FVD, VVD, JA21, BBB en 50PLUS, haalden precies de benodigde 38 zetels. Dit lijkt ook het enige pad voor dit kabinet om de toekomstige asielwetten van Faber, als ze überhaupt door de Tweede Kamer komen, aan een meerderheid te helpen in de Senaat.”

Mei Li is ook eerste ondervoorzitter van de Eerste Kamer en in het kader daarvan heeft ze de handschoen opgepakt om een gedragscode ongewenste intimiteiten op te stellen. “Belangrijk en heel leuk om te doen”, aldus Mei Li.

Hetty Janssen, bezig aan haar eerste termijn als Kamerlid, bijt zich in het eerste half jaar vast in de Wet Betaalbare Huur, die eind juni plenair wordt behandeld enkele weken voordat het kabinet Schoof 1 aantreedt. Het blijft tot het laatste moment spannend wat de PVV gaat doen, alle andere onderhandelende partijen zijn immers faliekant tegen. In een scherp debat wijst Hetty de PVV herhaaldelijk op haar verkiezingsbelofte dat de huren niet omhoog zouden gaan. “Het debat werd echt op de inhoud gevoerd, waardoor de PVV zich niet meer achter een populistische draai kon verschuilen en uiteindelijk in weerwil van haar toekomstige coalitiepartners toch de wet aan een meerderheid hielp”, aldus Janssen, die niet uitsluit dat de Spreidingswet en de steun van de VVD hierin ook hebben meegespeeld. “Wat dat betreft, voel je in de Eerste Kamer dan wel dat het politieker wordt naarmate de periode vordert.”

Na het zomerreces startte de Kamer met een debat over vapes en nicotinezakjes. “Discussie over regulering van verslavende middelen is altijd precair en complex”, zei onze Senator Roel van Gurp. Er is volgens hem een actieve inzet van de overheid nodig, waarbij een mix van middelen wordt ingezet, zoals campagnes, actieplannen en ver- en geboden. Hij maakte zich zorgen over de voorgestelde bezuinigingen op het preventiebeleid van het kabinet. Inhoudelijk was Roel tevreden met de onderbouwing voor het verbod op nicotinezakjes, maar hij miste een goede onderbouwing voor de voorgestelde regeling voor producten met nicotine die geen tabak bevatten, zoals vapes. Roel: “Vapen onder jongeren moet met hoge urgentie worden aangepakt. Het gezondheidsbelang moet voorgaan op het belang van de producenten.” GroenLinks-PvdA pleit daarom voor inzet op een verbod voor vaperen.

Het grote politieke moment na het zomerreces waren de Algemene Politieke beschouwingen in oktober. Onze fractievoorzitter Paul Rosenmöller benoemde het ongemak binnen de coalitie, met een scherp oog voor de stiltes van premier Schoof. “Een partijloze premier die zwijgt over zijn koers, maakt zichzelf tot speelbal van de meest radicale stemmen binnen de coalitie”, waarschuwde Rosenmöller. Hij hekelde de

onaangeroerde vermogensongelijkheid – ‘de VVD laat de hardwerkende Nederlanders vallen als een baksteen’ – en stelde dat de klimaatdoelen, ondanks beloftes in het regeerakkoord, uit zicht raken. Ook uitte hij stevige kritiek op de aangekondigde noodwetgeving rondom asiel, waarbij het kabinet het parlement leek te willen omzeilen. “Niet bestuurlijke daadkracht, maar bestuurlijke onmacht”, aldus Rosenmöller. Dankzij een motie van GroenLinks-PvdA keerde de senaat zich tegen deze buitenspelzetting van het parlement. Tot slot beklagde Rosenmöller zich over het stilzwijgen rondom de andere drie landen van het Koninkrijk in de troonrede. “Juist in deze tijd verdient de band met Aruba, Curaçao en Sint Maarten expliciete aandacht.”

In november voerde senator Artie Ramsodit namens onze fractie het woord over Kinderopvangtoeslag voor Oekraïense ontheemden. Artie verbond het onderwerp persoonlijk én politiek door het belang van kinderopvang te benadrukken. Ze verwelkomde de uitbreiding van de toeslagregeling naar Oekraïense ontheemden en gezinnen waarvan één ouder buiten de EU verblijft, maar benadrukte dat gelijke toegang tot voorzieningen breder moet worden gewaarborgd. “Gelijke kansen zijn een fundament van onze democratische rechtsstaat.” Daarbij stelde zij kritische vragen aan staatssecretaris Nobel, onder meer over de uitvoerbaarheid van de arbeidseis en de risico’s van terugvorderingen voor ouders die niet volledig geïnformeerd zijn. Ook vroeg zij expliciet aandacht voor internationale leefsituaties van ouders in de toekomstige herziening van het stelsel. “De huidige financieringssystematiek is complex en kwetsbaar”, aldus Artie. Ze pleitte voor een eerlijker, eenvoudiger en beter uitvoerbaar systeem dat recht doet aan de diversiteit van moderne gezinnen.

Naast haar kritische inzet in de Eerste Kamer, speelde senator Saskia Kluit in 2024 een steeds invloedrijkere rol op het internationale toneel. Als lid van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE) organiseerde ze drie hoorzittingen rondom de verschrikkingen in Gaza en de actieve rol van de politiek op verschillende niveaus, waarmee ze actief bijdroeg aan de Europese dialoog over de bescherming van de

mensen in Gaza. Begin dit jaar werd zij benoemd tot speciaal rapporteur voor de humanitaire situatie in Gaza – een rol waarin zij de acute nood op de grond koppelde aan bredere vragen over internationaal recht, humanitaire toegang en politieke verantwoordelijkheid. Kluit, tevens PACE-voorzitter geworden van de Social Affairs, Health and Environmentcommissie benadrukte in dit kader dat ‘moreel leiderschap en internationale solidariteit niet optioneel zijn, maar fundamentele plichten van staten die mensenrechten serieus nemen.’

Ook in de Eerste Kamer bleef Kluit zich profileren met scherpe, inhoudelijke kritiek. Tijdens de behandeling van de wijziging van de Meststoffenwet noemde zij het wetsvoorstel “gepruts in de marge” en sprak ze van “paniekvoetbal”. Vijf jaar na haar maidenspeech over het nitraatbeleid constateerde ze vooral achteruitgang: verslechterde natuur, gemiste stikstofdoelen en een kabinetskoers zonder duidelijke visie. Kluit pleitte voor een stabiel, toekomstgericht landbouwbeleid, waarbij grondgebonden, biologische en natuurinclusieve landbouw centraal staan. “De vraag is”, zo besloot ze, “of we nu de kans grijpen om fundamenteel te hervormen, of blijven hangen in beleid zonder koers.”

Een maand na de Algemene Politieke Beschouwingen volgen ook in onze kamer de Algemene Financiële Beschouwingen. Senator Randy Martens leverde een scherpe en kritische bijdrage waarin hij het kabinet verweet met de rug naar de toekomst te staan. Hij benoemde de onrustige aanloop naar het debat, met het aftreden van staatssecretaris Achahbar vanwege polariserende omgangsvormen, en vroeg de minister om reflectie hierop, vooral met het oog op leiderschap en de voortgang in de toeslagenaffaire. Randy bekritiseerde de begroting als toekomstblind, waarbij urgente thema’s als klimaatverandering, woningnood en onderinvestering onvoldoende worden aangepakt. Hij wees erop dat het kabinet te weinig investeert in innovatie, infrastructuur en onderwijs, wat volgens hem leidt tot stagnatie en het afwentelen van problemen op

toekomstige generaties. Ook het fiscale beleid kreeg stevige kritiek: Randy stelde dat werkenden structureel zwaarder worden belast dan vermogenden en bedrijven, wat volgens hem niet te rijmen is met de belofte om bestaanszekerheid te versterken. “De begroting bevat vooral mooie woorden zonder financiële onderbouwing, en laat daardoor na echte toekomstgerichte keuzes te maken.”

In 2024 liet Daan Roovers zich in de Eerste Kamer opmerken als een senator met een scherp oog voor de lange termijn. Vanuit haar filosofische achtergrond bracht zij thema's als toekomstdenken en democratische verdieping stevig onder de aandacht. Op haar initiatief vond op 16 september, de dag vóór Prinsjesdag, in de Tweede Kamer een bijzondere gedachtewisseling plaats met de Britse denker Roman Krznaric, auteur van *De goede voorouder* en *Geschiedenis voor morgen*. Deze bijeenkomst, georganiseerd samen met een groep toekomstgerichte parlementariërs, stond in het teken van de vraag hoe langetermijndenken structureel verankerd kan worden in de politieke besluitvorming. Roovers benadrukte daarbij dat het parlement zélf een moreel kompas moet ontwikkelen dat toekomstige generaties beschermt tegen kortetermijnbeleid.

Een ander thema waar Roovers zich frequent over uitsprak, zij het meer via schriftelijke inbrengen, was desinformatie. Ze volgde nauwgezet de Europese beleidsvoorstellen en de ontwikkeling van een rijksbrede strategie tegen desinformatie. Hierin pleitte zij voor een fundamentele benadering waarbij democratische weerbaarheid centraal staat, en niet alleen technologische beheersing van informatie. Op het gebied van wetgeving hield Roovers zich bezig met enkele gerichte trajecten. Zo werd de *Wet versterking participatie op decentraal niveau* aangenomen, waarin zij een duidelijke rol speelde. “Deze wet verplicht gemeenten voortaan tot een participatieparagraaf, een stap die lokaal bestuurders als een welkome ondersteuning van democratische vernieuwing

beschouwen”, aldus Daan Roovers. “Ook het traject rondom leeruitkomsten in het hoger onderwijs heb ik me in vastgebeten vanuit mijn bredere inzet op emancipatie via kennis en betrokkenheid.”

In 2024 speelde Jeroen Recourt, senator voor GroenLinks-PvdA, een prominente rol in het parlementaire debat over de Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS). Deze wet beoogt een juridische basis te bieden voor de verwerking van persoonsgegevens door samenwerkingsverbanden van bestuursorganen en private partijen, gericht op het bestrijden van fraude en georganiseerde criminaliteit. Recourt uitte scherpe kritiek op het wetsvoorstel, met name op het gebied van rechtsbescherming en privacy. Hij stelde dat de gegevensuitwisseling in de wet een veel ingrijpender karakter heeft dan eerder werd voorgesteld en dat het gekozen beschermingsregime onvoldoende is. In zijn stemverklaring benadrukte hij: “Als de wet niet voldoet aan de minimale eisen voor rechtsbescherming dan moet de regering zijn werk opnieuw doen.” Hij verwees hierbij naar de lessen uit de toeslagenaffaire, waarbij grondrechten zijn geschonden en diep is ingegrepen in de persoonlijke levenssfeer. Tijdens het debat wees Recourt op het risico van vooringenomenheid, zoals selectie op basis van postcode, en benadrukte hij dat de wet als kaderwet onvoldoende waarborgen biedt. Hij stelde dat de wet te veel ruimte laat aan de samenwerkingsverbanden om grondrechten te schenden. Ondanks dat GroenLinks-PvdA erkent dat de praktijk een wettelijke grondslag nodig heeft, zag de fractie nog onvoldoende waarborgen. Recourt's standpunt weerspiegelde een bredere zorg binnen de Eerste Kamer over de balans tussen veiligheid en privacy. Zijn inzet benadrukte het belang van zorgvuldige wetgeving die de rechtsstaat beschermt, vooral in het licht van eerdere schendingen van grondrechten.

In 2024 zette senator Mary Fiers zich met grote vasthoudendheid in voor een sterkere toets op de uitvoerbaarheid van wetgeving – een aspect waarvan zij vindt dat het binnen het werk van de Eerste Kamer te vaak onderbelicht blijft. “Is de wet doenbaar voor

inwoners en organisaties?” is voor Fiers geen retorische vraag, maar een leidraad in haar parlementaire werk. Op haar initiatief is er inmiddels een werkgroep binnen de senaat gestart die de werkwijze van de Kamer onder de loep neemt, met als doel praktische handvatten om de uitvoeringspraktijk structureel beter mee te wegen in de beoordeling van wetgeving. “De eerste stap is gezet”, aldus Fiers, die ook actief andere senatoren enthousiasmeert om een gedegen toets op uitvoerbaarheid in de praktijk te brengen.

Als woordvoerder Binnenlandse Zaken richtte Fiers zich daarnaast op de zorgwekkende financiële situatie van gemeenten. Het dreigende 'ravijnjaar' in 2026 en de structurele tekorten voor de jeugdzorg in het gemeentefonds stonden hoog op haar agenda. Dankzij twee aangenomen moties – over extra middelen voor jeugdzorg en een stevige waarschuwing over de financiële houdbaarheid van het lokaal bestuur – wist zij namens de Eerste Kamer een krachtig signaal af te geven aan het kabinet. Hoewel de Voorjaarsnota 2025 deels tegemoetkwam aan deze zorgen, blijft Fiers de ontwikkelingen nauwgezet volgen. Haar inzet laat zien hoe landelijke politiek en lokale uitvoeringskracht onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn – en hoe de senaat daarin een belangrijke rol kan hebben.

Daarnaast speelde Fiers een actieve rol in het debat over de bevoegdheden van de inlichtingendiensten. Ze benadrukte het belang van een zorgvuldige balans tussen nationale veiligheid en de bescherming van burgerrechten. Fiers pleitte voor transparantie en controlemechanismen om ervoor te zorgen dat de uitbreiding van bevoegdheden van diensten zoals de AIVD en MIVD niet ten koste gaat van de privacy van burgers. Haar inzet in dit debat benadrukte haar toewijding aan het waarborgen van zowel veiligheid als fundamentele vrijheden binnen de rechtsstaat.

In 2024 speelde senator Gala Veldhoen een sleutelrol in de versterking van het digitale bewustzijn binnen de Eerste Kamer. Als initiatiefnemer en voorzitter van de in januari opgerichte vaste commissie voor Digitalisering (DIGI) zette zij zich in voor een structurele parlementaire toetsing van digitaliseringsvraagstukken. Onder haar leiding richtte de commissie zich op de normering van digitalisering en het bieden van ondersteuning bij de behandeling van (Europese) wetgeving en andere relevante voorstellen. Naast haar werk op het gebied van digitalisering, voerde Veldhoen in 2024 het plenaire debat over de Wet Seksuele Misdrijven. Met haar achtergrond als strafrechter bracht zij een diepgaande juridische en maatschappelijke analyse in, waarbij zij pleitte voor een wetgeving die zowel slachtoffers beschermt als rechtsstatelijke waarborgen respecteert.

Op internationaal vlak was Veldhoen actief binnen de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE). Als lid van de Nederlandse delegatie nam zij in april deel aan de voorjaarsvergadering in Straatsburg, waar onderwerpen als de toetreding van Kosovo tot de Raad van Europa, de situatie in Rusland en Belarus, en de humanitaire crisis in Gaza werden besproken. Binnen PACE is zij sinds oktober 2024 benoemd tot *General Rapporteur on the abolition of the death penalty*, een functie waarin zij zich inzet voor de afschaffing van de doodstraf en de bevordering van mensenrechten. Met haar gecombineerde inzet op nationaal en internationaal niveau toont Veldhoen zich een senator die technologische ontwikkelingen, juridische expertise en mensenrechtenbescherming weet te verbinden in haar parlementaire werk.

In memoriam

Een eerbetoon aan alle leden die ons ontvallen zijn het afgelopen jaar.

ALS DE STILTE KOMT

*Nu 't rouwrumoer rondom jou is verstomd,
de stoet voorbij is, de schuifelende voeten,
nu voel ik dat er 'n diepe stilte komt
en in die stilte zal ik je opnieuw ontmoeten.
En telkens weer zal ik je tegenkomen,
we zeggen veel te gauw: het is voorbij.
Hij heeft alleen je lichaam weggenomen,
niet wie je was en ook niet wat je zei.
Ik zal nog altijd grapjes met je maken,
we zullen samen door het stille landschap gaan.
Nu je mijn handen niet meer aan kunt raken,
raak je mijn hart nog duidelijker aan.*

Toon Hermans